

2020

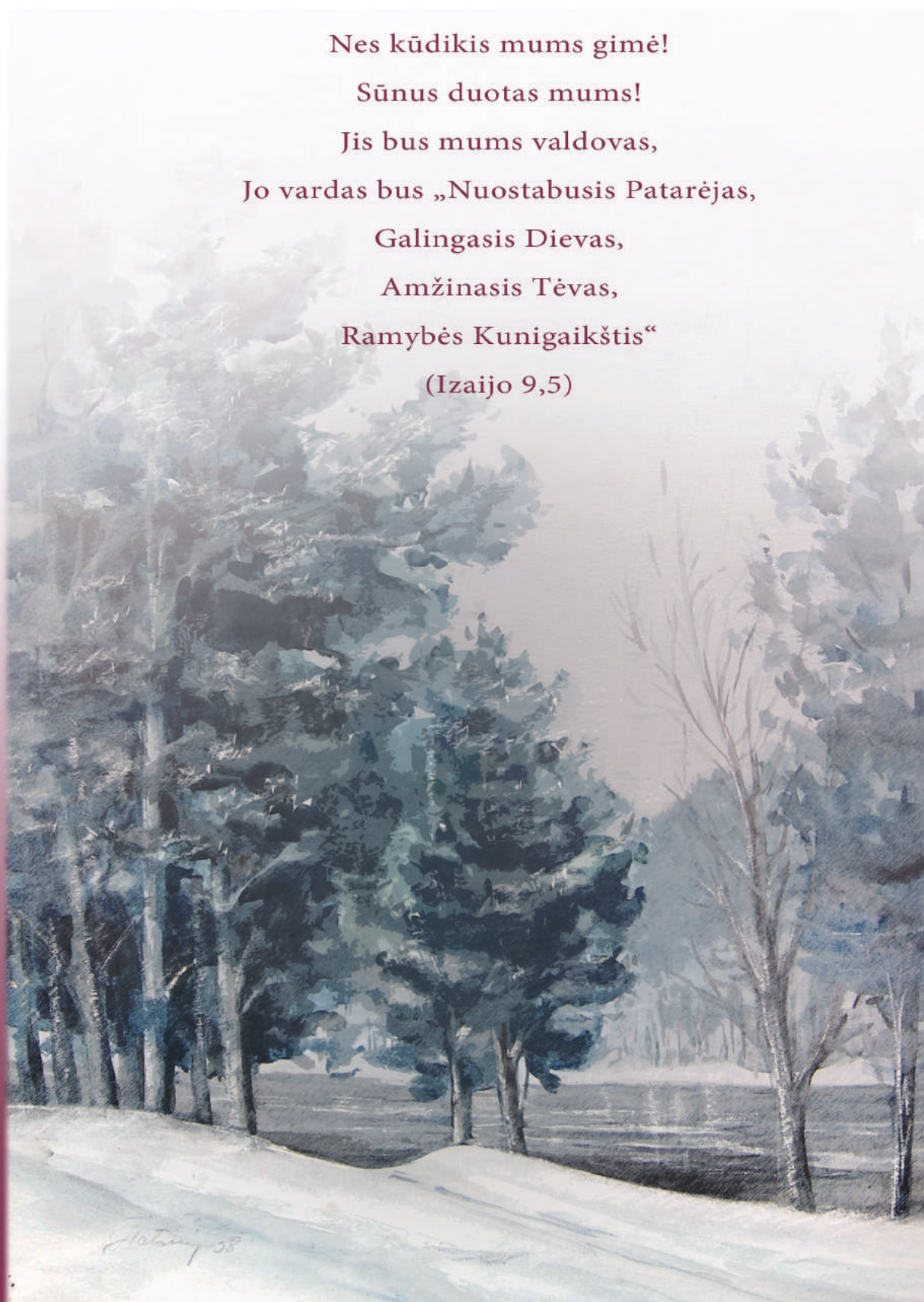
Nr. 4

Reformatų žinia

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ KONSISTORIJOS APŽVALGINIS LEIDINYS

Nes kūdikis mums gimė!
Sūnus duotas mums!
Jis bus mums valdovas,
Jo vardas bus „Nuostabasis Patarėjas,
Galingasis Dievas,
Amžinasis Tėvas,
Ramybės Kunigaikštis“
(Izaijo 9,5)

TURINYS

Viršelis – dail. J. Tatorio akvarelė, 1958 m.

Kun. R. Stankevičius	2020-ųjų KALĖDOS	3
Herbertas Neimanas	Aš pasitikiu Tavimi, VIEŠPATIE	5
A. Naktinis	Kalėdos	5
V. Liauškaitė	Spalio 31d. – Reformacijos minėjimo šventė	6
R. Bareikienė	Dr. Rimutei Rimantienei – 100!	8
	Belgiškasis Tikėjimo išpažinimas	9
P. Jašinsko vertimas	Trumpai apie Gvidą de Bresą, Belgiškojo Išpažinimo Tėvą	10
A. Laisio vertimas	Kalinio Gvido de Bresio laiškas žmonai Katerinai Ramon	12
D. Gudliauskienė	Konfirmacija – Tikėjimo patvirtinimas	14
Emily van Dalen	Kai Dievas restauruoja meno kūrinį	17
D. Gudliauskienė	Kunigaikštis Jonušas Radvila	18
D. Karvelis	Jonušo Radvilos laidotuvės Dubingiuose XVII a. pradžioje	20
D. Gudliauskienė	Kunigaikštis Boguslavas Radvila	23

Ivykių apžvalga

K. Pulokas, D. Gudliauskienė	<i>Remembrance Day</i> – Raudonosios aguonos diena	25
D. Gudliauskienė	Konferencija M. Mažvydo Vaitkūno 500-osioms gimimo metinėms paminėti	26
V. Aušra	Martynui...	29
	Į Kėdainių bažnyčią sugrįžo Radvilų sarkofagai	29
D. Gudliauskienė	Steponas Jaugelis Telega	30
G. D.	Vilnietės vargonininkės Biržų reformatų bažnyčioje	31
S. Omnes	Rasti Dievą koronaviruso amžiuje	32
	Naujas leidinys <i>Bažnyčios istorija</i>	33
G. D.	Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras	33
O. Viederienė	Dailininkas, menotyrininkas Jonas Tatoris	33
D. Gudliauskienė	SIELOS 2020 – šiuolaikinės krikščioniškos muzikos festivalis	34
	Paminklui montuojamos laiptų pakopos	35

2020-ųjų KALĖDOS

1 Sam 2,2-4: ² Nėra kito Šventojo kaip VIEŠPATS, tikrai nėra kito šalia tavęs; nėra Uolos kaip mūsų Dievas. ³ Liaukitės išdidžiai kalbėti, teneišėina iš jūsų lūpų išūlus žodis. Juk VIEŠPATS yra visa žinantis Dievas, – jis nulemia veiksmus. ⁴ Galiūnų lankai sulaužomi, o silpnieji apsijuosia jėga.

Lk 1,52,51-55: ⁵¹ Jis parodo savo rankos galybę ir išsklaido išdidžios širdies žmones. ⁵² Jis numeta galiūnus nuo sostų ir išaukština mažuosius. ⁵³ Alkstančius gėrybėmis apdovanoja, turtuolius tuščiomis paleidžia. ⁵⁴ Jis ištiesė pagalbos ranką savo tarnui Izraeliui, kad minėtų jo gailestingumą, ⁵⁵ kaip buvo žadėjęs mūsų protėviams – Abraomui ir jo palikuonims per amžius.

Mielieji,

vėl Kalėdos, vėl trumpėjančias dienas, šąlantį orą ir ilgus, tamsius vakarus bandome pagyventi kalėdinėmis nuotaikomis, prasmingo laukimo laiku. Šiemetinės Kalėdos kitokios. Kaip ir visi praėjusieji metai – pandemija, karantinas, covid'as: daug baimės – dažnai perdėtos, daug nepamatuoto susipriešinimo, nuomonių išsiskyrimo.

Baigiantis metams labai dažnai apžvelgiame praėjusius: vertiname, prisimename, džiaugiamės ar liūdime, puikuojamės metų pasiekimais, renginiais, darbais. Šiomet tikriausiai galėtume daugiau suskaičiuoti ką suplanavome, bet nepadarėme. Tai yra žmogiška, žemiška mūsų veikla.

Šie metai ir svarbiausioji metų šventė – Kalėdos, tikriausiai išoriškai kitokios ir jau girdėjau sakant, kad šiemetinės Kalėdos bus „pavogtos“. Arba *kalėdinės nuotaikos* bus pavogtos. Norėčiau paprieštarauti tam. Manychiau, šiemetinės Kalėdos žymiai prasmingesnės ir nuotaikos žymiai panašesnės į tas, kurios buvo gimstant kūdikėliui Jėzui – mažiau dirbtinio džiaugsmo, mažiau šventiškai vaišėmis apkrautų stalų, gėrimų ir mažiau svečių, bet daugiau susikaupimo, atsakomybės ir nerimo, daugiau klausimų nei atsakymų, daugiau pasitikėjimo Viešpačiu, o ne žmogumi, daugiau maldų ir bendravimo su Viešpačiu. Tokios nuotaikos žymiai panašesnės tvar-

telyje gimusio kūdikėlio aplinkai ir artimiausiųjų nuotaikoms – visiškai skurdas, bet ir pasitikėjimas Viešpačiu, dangiškuoju Tėvu, ir pažadu Marijai, kurį skaitome Evangelijoje pagal Luką 1,35: ***Šventoji Dvasia nužengs ant tavęs, ir Aukščiausiojo galybė pridengs tave savo šešėliu; todėl ir tavo kūdikis bus šventas ir vadinamas Dievo Sūnumi.***

Kalėdos – didžiausia ir gražiausia metų šventė, Jėzaus gimtadienis – gražūs, kartais jau net banalūs terminai. Tačiau kur tikroji Kalėdų prasmė? Ar ji mūsų nuotaikose? Ar ji šiomet sudėtingesniame pasiruošime ir kalėdinių planų išpildyme? Dovanose ir sveikinimuose? Jų kiekyje, ilgyje, plotyje ar gylyje. Gal kainoje?

Žmogaus puikybės ir pasipūtime.

Dievo Žodis viską sudeda į vietas. Dievo Žodis ir Dangiškasis Tėvas, kuriuo besąlygiškai pasitikėjo ir pakluso besilaukianti, gimdanti ir pagimdžiusi Marija ir jos sužadėtinis Juozapas. Nes jie žino liudijimus, žino Viešpaties galybę ir Jo pažado, Jo žodžio neklystamumą, nes ***Nėra kito Šventojo kaip VIEŠPATS, tikrai nėra kito šalia tavęs; nėra Uolos kaip mūsų Dievas /1 Sam 2,2/.***

Kalėdų žinia, kūdikėlio Jėzaus gimimas mums atneša naują esminį etapą žmonijos istorijoje. Ši žinia nuskamba žymiojoje Marijos giesmėje. Marija džiaugsmingai šlovino Viešpatį, dėkojo ir nuoširdžiai džiaugėsi. Taip pat Marija šioje situacijoje niekur neužsimena apie savo nenuodėmingumą ar pradėjimą be nuodėmės, tačiau visur girdimas ir jaučiamas jos nusižeminimas, nuolankumas ir padėka. Ji – Viešpaties paskirta būti Mesijo motina – visgi kalba, jog reikia jai Gelbėtojo, kaip ir kiekvienam mirtingajam, nusidėjėliui. Marija pilna ir dėkingumo, nes Viešpats jai suteikė pagimdyti kūdikėlį, žmonijos Gelbėtoją, Išganytoją, Atpirkėją, Viešpatį Jėzų Kristų.

Kalėdos – būtent šio nuostabaus įvykio paminėjimas, prisiminimas ir šventimas. Kalėdos – Jėzaus gimtadienis, ne mano, tavo, senio su balta barzda ir ne mūsų artimųjų, kuriems dovanas dovanojame. Šiuo laiku turime susimąstyti, ką man davė Jėzus, kaip aš turiu elgtis, kad pašlovinčiau Viešpatį. Koks mano asmeninis santykis su Viešpačiu Jėzumi Kristumi?

Mūsų dangiškasis Tėvas ...***parodo savo rankos galybę ir išsklaido išdidžios širdies žmones /Lk 1,51/.***

Šiandieniniame gyvenime mums labai trūksta šio dieviškojo, griežto veiksmo. Šiandienos pasaulio tikslas dažniausiai būna kaip aukščiau iškelti žmogų, kaip jį pagarbinti, išaukštinti. Tačiau Dievas moko, jog tai neveda į gerą – tik į susipriešinimą, į atsiskyrimą, į nuodėmę ir netikėjimą. *Dievo rankos galybei* niekada neprilygs žmogiškosios jėgos, išmintis, supratimas. Todėl Viešpats ***išsklaido išdidžios širdies žmones***, nuleidžia pasipūtėlius žemyn. Viešpats Jėzus pakeičia nusidėjėlių širdis, jas atgaivindamas – padaro operaciją savo dviašmeniu kalaviju, išoperuoja baisų ir piktą širdies auglį – nuodėmę, išoperuoja ir kitas su šia baisia liga susijusias žmogaus vidaus ligas – Evangelija pagal Morką 7,21-22: ***21 Iš vidaus, iš žmonių širdies, išeina pikti sumanymai, ištvirtavimai, vagystės, žmogžudystės, 22 svetimavimai, godumas, suktybės, klasta, begėdystės, pavydas, šmeižtai, puikybė, neišmanymas.***

Evangelijos pagal Luką 1,51-55 teksto žodžiai nuostabiai parodo Dievo didybę ir jo drausminimą nepaklusniesiems. Biblija parodo Dievo aktyvumą: keliose Rašto eilutėse matome daug veiksmožodžių: – <...> parodo, <...> išsklaido, <...> numeta, <...> išaukština, <...> apdovanoja, <...> paleidžia <...>. Viešpats savo galybę pirmiausiai skiria galingiesiems ir stipriesiems juos drausmindamas, o mažuosius ir silpnuosius – išaukštindamas. Viešpats – geras, mylintis, gailestingas ir teisingas visiems. Iš savo didžio gerumo, iš meilės, teisingumo ir gailestingumo mums dangiškasis Tėvas į šį pasaulį pasiuntė Sūnų, kad jis taptų Gelbėtoju ir tarpininku, kad Jis įvykdytų atpirkimą ir teisumą. Tėvas siuntė iš savo tobulos artybės, iš savo buveinės, iš dangaus į sugedusį, puolusį pasaulį savo brangųjį Sūnų, kad savo mokslu ir skelbimu parodytų žmonėms kas yra <...> ***kelias, tiesa ir gyvenimas*** ir kad suprastų, kad ***Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane*** (Viešpatį Jėzų) /Jn 14,6/. Jis, mūsų Viešpats Jėzus Kristus, ir šiandien yra vienintelis tarpininkas pas Dangiškąjį Tėvą. ***Dievas, savo amžinuoju nutarimu malonėjo išsirinkti ir paskirti Viešpatį Jėzų Kristų, savo viengimį Sūnų Dievo ir žmonių tarpininku.*** (Vestminsterio tikėjimo išpažinimas VIII sk. 1d.) Tą parvirtina ir Pranašas Izaijas 42,1: ***Štai mano tarnas, kurį aš remiu, mano išrinktasis, kuriuo aš gėriuosi. Apgaubiau jį savo dvasia, kad neštų tautoms teisingumą*** ir Dievo išrinktieji ir paskirtieji būtų išgelbėti ***brangiuoju krauju Kristaus, to avinėlio be kliaudos ir dėmės /1 Pt 1,19/.***

Mielieji tikėjimo namiškiai,

švęskime Kalėdas, švęskime ramiai, prasmingai, pilni Dvasios ir pasitikėjimo Viešpačiu Jėzumi, Jo išgelbėjimo darbu, Kristaus mokslo užtikrinti ir pripildyti. Niekas „nepavogs“ iš mūsų Kalėdų, jei mes patys jų neparduosime, nepamiršime tikrosios prasmės ir savo gyvenimus pašvęsime Kalėdų kūdikėliui, kuris <...> ***yra viešpačių Viešpats ir karalių Karalius, ir su juo visi pašauktieji, išrinktieji ir ištikimieji. /Apr 17,14b/ Amen.***

Gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius

Aš pasitikiu Tavimi, VIEŠPATIE

Bet aš pasitikiu Tavimi, VIEŠPATIE, ir sakau: Tu mano DIEVAS /Ps 31,14-15/.

KALĖDOS

*Snaigės sukasi ir krinta,
Tartum šydas gaubia mus.
Tai Kalėdų rytas švinta,
Jis pasveikina visus.*

*Gimė mūsų Atpirkėjas,
Dievo atsiųstas Sūnus.
Jį pagerbia piemenėliai,
Džiaugias žemė ir dangus.*

*Meilės ir Tiesos skleidėjui
Giesmę gieda žmonija.
Gimė Jėzus kūdikėlis
Ir manojų širdyje.*

2020 m.

Alfredas Naktinis

Gyvenimas teikia mums dvi galimybes: galime jį atiduoti į Dievo rankas arba viską paimti į savąias.

Mūsų rankos silpnos. Mes pavargę nuo nuolatinio lėkimo ir dažnai jas nuleidžiame. Rūpinamės ateitimi ir bijome mirties. Nesugebame gyventi teisingai ir lengvai sugadiname savo gyvenimą. Tad imti gyvenimą į savo rankas yra ne tik rizikinga, bet ir pražūtinga.

Ir priešingai, atidavus gyvenimą į stiprias Dievo rankas, su kuriomis niekas negali susilyginti, įgyjame saugumo ir atvangos.

Dievo rankos laikys mus iškėlusios į viršų ir neš. Mums nereikia nieko bijoti. Kai tėvas į savo ranką paima vaiko rankutę, vaikas tampa stiprus, nes jį remia tėvo jėga. Žinojimas, kad Dievo rankos mus tvirtai laiko, padės įveikti visus sunkumus ir nerimą.

Kai gyvenimo našta mus apsunkina, neturime po ja sulinkti. Kai aplink tamsu ir apleidžia drąsa, neturime suabejoti: Dievo rankos laikys mus iškėlusios į viršų ir neš. Kai jaučiamės pavargę ir silpno tikėjimo, kai bijome prarasti ryšį su Dievu, galime nusiraminti, nes mums pažadėta: *Manosios avys klauso mano balso; Aš jas pažįstu, ir jos seka paskui mane. Aš joms duodu amžinąjį gyvenimą, jos nežus per amžius, ir niekas jų neišplėš iš mano rankos* (Jn 10,27-28).

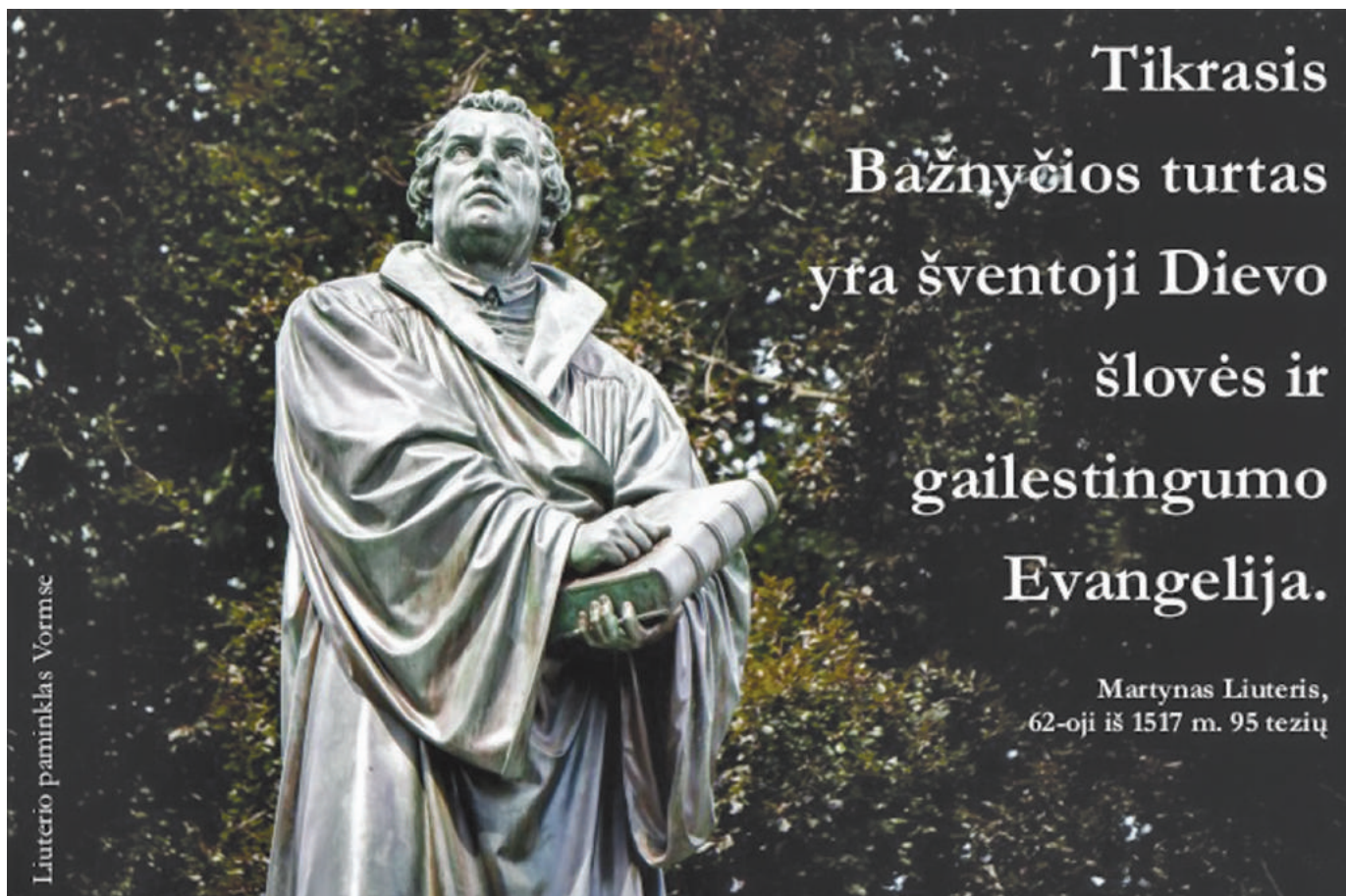
Dievas niekada mūsų neapleis, Jis tvirtai palaikys mus gyvenime ir mirtyje.

Kasdien iš naujo atiduok savo gyvenimą į DIEVO rankas.

Herbertas Neimanas. DIEVO RANKOSE. Kasdieniai skaitymai metams.

Spalio 31 D. – Reformacijos Minėjimo Šventė

SOLI DEO GLORIA !

Tikrasis
Bažnyčios turtas
yra šventoji Dievo
šlovės ir
gailestingumo
Evangelija.

Martynas Liuteris,
62-oji iš 1517 m. 95 tezių

Spalio 31 d. protestantai visame pasaulyje mini Reformacijos – Bažnyčios atsinaujinimo šventę.

Lietuvoje 2018 metais Seimo narių daugumos sprendimu ji yra įrašyta į Atmintinų dienų sąrašą. Atmintina Reformacijos diena paskelbta, siekiant atkreipti visuomenės dėmesį į Reformaciją ir jos įtaką Lietuvos kultūros, švietimo ir mokslo raidai. 2017 metus, švenčiant Reformacijos 500 metų sukaktį, Seimas juos paskelbė Reformacijos metais.

Mes branginame tai, ką mūsų visuomenei davė Reformacija:

tikėjimo ir sąžinės laisvę,

Šv. Rašto vertimus į gimtąją kalbą,

klausytis Dievo Žodžio ir Jį šlovinti gimtąja kalba;

mokslo proveržį ir švietimo pokyčius,

demokratinės visuomenės atsiradimą ir dar daug kitų dalykų.

Šiandien Spalio 31-oji – viena iškiliausių dienų metuose, kai visi evangelikai, kokio išpažinimo bebūtų, džiaugiasi Reformacijos vaisiais, džiaugiasi ta mažyte sėkla, grūdėliu, pasėtu prieš daugiau nei 500 metų. Vienur šis grūdėlis sudygo tvirčiau, kitur silpniau, tačiau visur davė derlių, vienur – šimteriopą grūdą, kitur – šešiasdešimteriopą, dar kitur – trisdešimteriopą. Ir šis derlius Šlovina Dievą – Vienam Dievui Garbė! – rašė gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius, sveikindamas reformatus ir visus kitus evangelikus, kuriems brangi ši Šventė.

Vėliau pranešime gana išsamiai aptartos M. Liuterio tezės. Įdomu tai, kad visos 95 M. Liuterio tezės buvo išverstos dar sovietmečiu.

Baigdamas pranešimą, katechetas Holgeris Lahayne pažymėjo M. Liuterio drąsą, paskelbiant tezes. Jis elgėsi drąsiai, nes jam rūpėjo parapijiečiai ir meilė Tiesai. Tezės prasideda: *Iš meilės Tiesai ir noro ją išsiaiškinti...* Drąsa – svarbi krikščionio dorybė. Šiandien mums sunku suprasti, jog tais laikais Bažnyčia buvo žymiai galingesnė nei šiandien.

Vilniaus reformatų bažnyčioje Reformacijos šventės išvakarėse renginyje, skirtame Reformacijos dienai paminėti, katechetas Holgeris Lahayne skaitė pranešimą tema *Ką Liuterio tezės sako mums*. Pirmoje pranešimo dalyje pranešėjas kalbėjo apie šių tezių kontekstą bei turinį. Ką būtent tos tezės sako mums šiandien? Paprastai Reformacijos pradžia laikoma Spalio 31-oji diena. XVI–XVII a. Vakarų krikščionių religinis judėjimas, siekęs reformuoti Katalikų bažnyčią ir katalikybės doktriną, nulėmė protestantiškųjų (evangelinių) Bažnyčių kūrimąsi. Liuteris ir kiti reformatoriai neketino kurti kažkokios naujos Bažnyčios, tačiau jie siekė reformuoti pačią Katalikų bažnyčią.

XVI–XVII a. ši diena nebuvo tokia svarbi, kokia yra šiandien. Pranešėjas rodė vieną XVII a. iliustraciją, kurioje pavaizduoti svarbiausi M. Liuterio gyvenimo įvykiai, ir ten tezių prikallimo (paskelbimo) nėra pavaizduota. Pranešėjas pademonstravo Europos žemėlapi, kuris rodo, kur buvo įsitvirtinusi Reformacija. Primintas M. Liuterio gyvenimas: gimimo vieta, kur gyveno, buvo vienuoliu, kur baigė teologijos mokslus ir t.t. XVI a. pradžioje Vitenberge įkuriamas universitetas, kuriame Liuteris ir dėstė bei šiame mieste praleido didžiąją savo gyvenimo dalį.

Kuomet M. Liuteris paskelbė savo raštus grėsdė pavojus jo gyvybei. Nes čekas Janas Husas XV a. buvo pasmerktas inkvizicijos ir sudegintas dėl tariamų erezių.

Šiandien viskas apsivertė ir Bažnyčia nebėra tokia galinga. Tuomet buvo savaime suprantama paklusti Bažnyčiai. Pažymėtina tai, kad pasaulietinė valdžia neturėjo tuomet tokių galių, kokios yra šiandien. Šiais laikais Bažnyčia tokių galių kaip kadaise nebeturi. Šiandien turėtume iš M. Liuterio mokytis drąsos.

Viktorija Liauškaitė

RIMUTEI RIMANTIENEI – 100!

*Kai sėjėjas pasėja sėklą į dirvą,
išdygsta daigai. Kai palaimintas
sėjėjas pasėja savo delnais ir širdimi
sušildytą sėklą į palaimintą dirvą
išdygsta vešlūs daigai.*

2020 m. spalio 25 d. mūsų Reformatų bendruomenės narei, vienai žymiausių Lietuvos archeologų, vadinamai Lietuvos archeologų motina, habil. dr. RIMUTEI JABLONSKYTEI – RIMANTIENEI sukako 100 metų!

Būdama guvaus ir linksmo būdo, kruopščiai prižiūrima savo dukros Dovilės, Ji ir dabar nepraranda gyvenimo džiaugsmo, daug skaito, ypač mėgsta istorines knygas ir žmonių atsiminimus: Kai juos skaitai, prieš akis tarsi stovi gyvas žmogus.

Ji labai mėgo savo pasirinktą archeologės profesiją. Jai tai labai įdomus mokslas, kai praeitis tarsi atgyja akyse. Archeologija Ją sudomino Jos tėtis – istorikas Konstantinas Jablonskis, kuris gerai nusimanė apie akmens amžių, gebėjo aptikti vietas, kur buvo akmens amžiaus stovyklos, kuriose galima buvo rasti to laikotarpio radinių. Su tėčiu jie buvo labai artimi, daug laiko praleisdavo kasinėdami.

Iš savo vaikystės Ji dar gerai atsimena ir savo senelį, tėčio tėtį, įžymųjį kalbininką Joną Jablonskį. Jis mirė, kai Rimutei buvo 10 metų. Senelis ypač mėgdavo jį aplankiusiems vaikams minti mįsles – būdamas kalbininku jis jų žinojo daugybę.

Vėliau, jau tapusi archeologe, ekspedicijų vadove, Rimutė Rimantienė turėjo kelias svajones: rasti žmogų, laivą, briedį, dievuką. Kasinėjant gyvenvietę Šventojoje pavyko aptikti senovinio dievo statulą, taip pat buvo rasta apeiginė lazda su briedžio galva bei laivo modelis. Buvo rasta ir žmogaus skeleto likučių. Reikia suprasti, kad aptikti duomenų iš akmens amžiaus, kuris Lietuvoje tęsėsi nuo seniausių laikų ir baigėsi 2000 metais pr. Kristų, buvo ne prasta svajonė. Bet Rimutei pavyko, jos svajonė išsipildė! *Gal kartais ir nereikia garsiai kalbėti apie ką svajoji, bet aš apie savo svajones kalbėjau garsiai ir man pavyko – gal savo kalbomis tuos radinius ir pritraukiau,* – džiaugėsi archeologijos habil. dr. Rimutė Rimantienė.

Jubiliatė yra Lietuvos akmens amžiaus tyrinėjimų mokyklos kūrėja, dvylikos monografių autorė. Jos pastangomis Lietuva yra vienintelė Rytų Europoje, iki šių dienų išsaugojusi nepakitusių akmens amžiaus radinius.

Lapkričio 27 d. Neringos savivaldybės taryba priėmė sprendimą šių metų Martyno Liudviko Rėzos kultūros ir meno premiją skirti archeologei habil. dr. Rimutei Rimantienei už Kuršių nerijai ir Mažosios Lietuvos (Prūsų Lietuvos) kultūros tradicijai reikšmingą, aktyvią ir kūrybišką mokslinę tiriamąją ir kultūros puoselėjimo veiklą.

Mes, reformatų bendruomenė, džiaugiamės savo gretose turėdami tokią išskirtinai iškilią Asmenybę. Nuoširdžiai sveikiname Jubiliejus ir garbingos premijos suteikimo progą, linkime visada giedrios nuotaikos ir dar ilgų ir šviesių gyvenimo metų. Tegu Jūsų palaimintomis rankomis sušildyta sėkla gausiai sudygsta ir veši Lietuvos laukuose ir jos žmonių širdyse.

Telaimina Jus, gerbiama Jubiliate, ir Jūsų šeimą tikrasis mūsų Išganytojas – Viešpats Dievas!

LER Sinodo direktorė kurat. dr. Renata Bareikienė

*Saugokit budriausiai Tėvų paveldą
nuoširdžiausiai – gyvybę guldė jie už tai...*

204 giesmė Krikščioniškos giesmės

BELGIŠKASIS TIKĖJIMO IŠPAŽINIMAS

Reformatų literatūros centras pandemijos įkarštyje išleido senai lauktą reformatų tikėjimo doktrinos koncentruotą išdėstymą, parašytą XVI a. tikėjimo kankinio Guido de Bres. Knygelė nedidukė, vos 76 puslapių, bet joje yra visa, ką privalo žinoti save laikantis reformatu krikščionis.

Belgiškojo išpažinimo (1566 m.) antraštinis lapas

Tekstas viršuje:

Tikėjimo išpažinimas, bendru sutarimu parengtas Nyderlanduose susirinkusių tikinčiųjų, norinčių gyventi pagal mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangelijos tyrumą.

Tekstas aplink paveikslą: Būk ištikimas iki mirties, ir Aš tau duosiu gyvenimo vainiką. (Apr 2, 10).

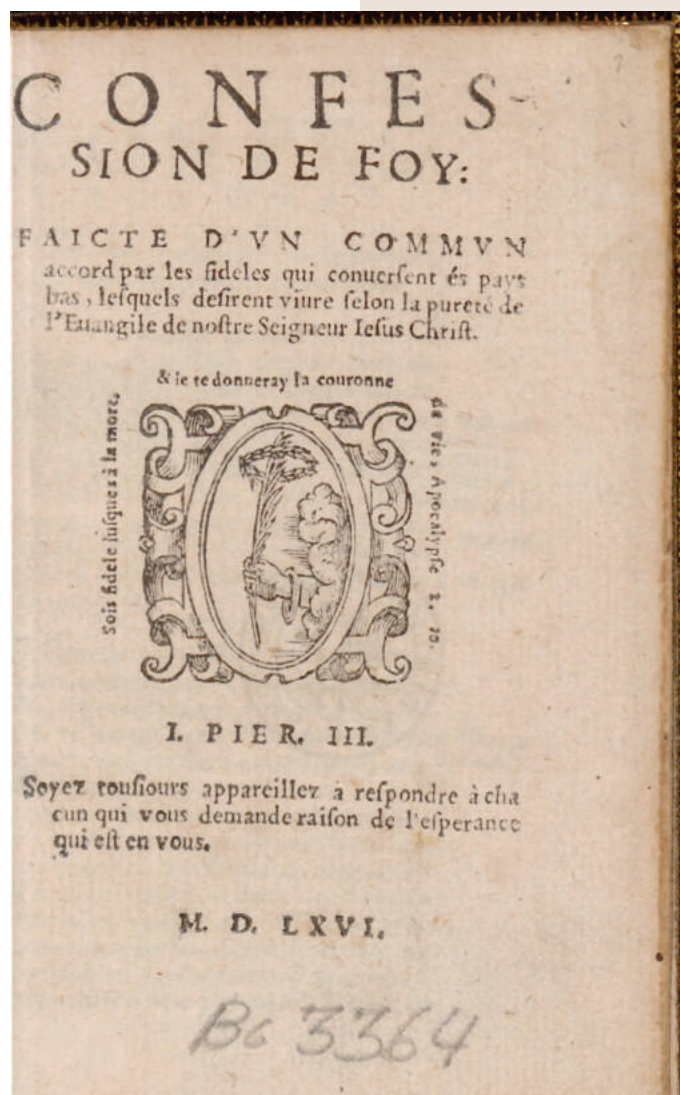
Tekstas po paveikslu: Būkite visada pasiruošę atsakyti kiekvienam klausiančiam apie jumyse esančią viltį. (1 Pt 3, 15).

1566

Seniausias reformatų bažnyčios krikščioniškosios doktrinos (mokymo) dokumentas yra tikėjimo išpažinimas, vadinamas Belgiškuoju išpažinimu pagal XVII amžiaus lotynišką pavadinimą *Confessio Belgica*.

Confessio Belgica buvo skirtas visam Nyderlandų kraštui – ir šiaurei, ir pietums, t. y. dabartinėms Olandijai ir Belgijai. Pagrindinis išpažinimo autorius – Gvidas de Bresas (Guido de Brès), Nyderlandų reformatų bažnyčios pamokslininkas, 1567 m. nužudytas R. katalikų ispanų okupantų rankomis.

XVI amžiuje Romos katalikų vyresnybė žiauriai persekiojo šio krašto Bažnyčią. Priešindamas žiauriai priespaudai ir siekdamas persekiojams įrodyti, jog reformatų tikėjimo šalininkai yra ne sukilėliai, kaip buvo kaltinami, o įstatymus gerbiantys piliečiai, pagal Šventąjį Raštą išpažįstantys teisingą krikščionišką doktriną, 1561 m. G. de Bresas parengė **Išpažinimą**.

Nors pagrindinis tikslas – užsitikrinti laisvę nuo persekiojimo – nebuvo pasiektas, o pats G. de Bresas buvo nužudytas kaip ir daugelis tūkstančių kitų tikėjimą liudijusių savo gyvybės kaina, jo veikalas išliko populiarius iki mūsų dienų.

Išpažinimo tekstą peržiūrėjo, apie jį diskutavo ir pataisė Antverpene 1566 m. sušauktas sinodas. Nyderlandų bažnyčiose jis buvo iškart džiugiai priimtas, o nacionalinio sinodo patvirtintas per kitus tris XVI a. dešimtmečius. 1618–1619 m. Dordrechto sinodas, dar kartą peržiūrėjęs ir pataisęs tekstą, bet ne turinį, jį priėmė kaip vieną iš doktrinos etalonų, kuriam pritarti turėjo visi reformatų bažnyčios dvasininkai. *Šis Išpažinimas yra puiki simbolinė reformatų doktrinos suvestinė*, – rašoma Lietuvoje išleisto *Išpažinimo* pratarmėje.

Praėjus šešeriems metams po to, kai *Išpažinimas* buvo išleistas Nyderlanduose, Gvidas de Bresas po įkalinimo ir kankinimų buvo pakartas, jo kūnas paliktas šunims ir žvėrimis sudraskyti. Bet jo parengto Tikėjimo išpažinimo sunaikinti ir ištrinti iš žmonių atminties nebebuvo įmanoma.

Belgiškasis išpažinimas yra vertingas kaip iki šio išlikęs istorinis reformatų paveldas ir naudingas perskaityti kiekvienam, besigilinančiam į reformatų tikėjimo subtilybes.

Info Reformatų žinia

Trumpai apie Gvidą de Bresą, Belgiškojo Išpažinimo Tėvą

Gvidas de Bresas (*Guido de Brès*) yra pagrindinis *Belgiškojo Išpažinimo*, kuris po nedidelių korekcijų tapo svarbiausiu simboliniu kontinentinių Reformuotų Bažnyčių ir jų atšakų, autorius.

Žymus Bažnyčios istorikas Pilypas Šafas (Philip Schaff) apie *Belgiškąjį Išpažinimą* rašė, kad tai „geriausias simbolinis kalvinistinės doktrininės sistemos išdėstymas, šalia *Vestminsterio tikėjimo išpažinimo*“ (Pastaba: simbolizmas yra Bažnyčios tikėjimų ir išpažinimų tyrinėjimų rezultatas).

Gvidas de Bresas gimė Monso mieste, Belgijos piečiausios provincijos sostinėje, 1522 metais – vos penkeri metai po to, kai Martynas Liuteris prikalė savo devyniasdešimt penkias tezes prie Vitenbergo pilies bažnyčios durų. Gvidas ir jo broliai bei seserys augo neramumų, kurie lydėjo liuteroniškos *erezijos* plitimą, metu. Jo vyriausias brolis Kristupas (Christophe) buvo stiklo dirbinių pirklys ir savo pirklyste naudojo kaip priedangą, keliaudamas per visą Europą ir platindamas Biblijas bei Reformacijos literatūrą. Jaunasis Gvidas buvo išleistas mokytis spalvotojo stiklo meistrui, tačiau jo mintys dažniau nukrypėdavo į naujas – Reformacijos tiesas, kurios buvo aptarinėjamos netgi turgavietėse. Žmonėms buvo nukertamos galvos už jų pripažinimą. Kažkada, dar būdamas paauglys, Gvidas išgijo Bibliją, kurią skaitė, kartu su kita – Reformacijos literatūra. Dar nesulaukęs dvidešimt penkerių metų amžiaus, Gvidas de Bresas atsigrėžė į Kristų ir priėmė Reformacijos doktrinas. Jis tapo *eretiku*, nepaisant pavojaus būti sudegintam ant laužo, jeigu taptų išaiškintas jo naujasis tikėjimas. 1548 metais jis priėmė sunkų sprendimą ir išvyko į Angliją, kuri tuo metu buvo tapusi prieglauda perse-

kiojamiems dėl Reformacijos. Po Henriko VIII mirties (1547) Reformacija, vadovaujant arkivyskupui Tomui Kranmeriui (*Thomas Cranmer*, kuris parašė *Bendrą Maldų Knygą* – *Book of Common Prayer*), palaipsniui pradėjo įsigalėti Anglijoje. Gvidas de Bresas lankė teologijos kursus, kuriuos vedė tokie žymūs Reformacijos veikėjai, kaip Laskis (Lasco) ir Buceris iš Strasburo (Strasbourg). 1552 metais G. de Bresas grįžo į *Žemutines šalis* (Low Countries – maždaug Belgija ir Nyderlandai, *vertėjo pastaba*) ir tapo keliaujančiu pamokslininku, bazuodamasis Lilyje (Lille), apie 65 km nuo jo gimtojo miesto. Jis laikė pamaldas grupei krikščionių, kurie slapta susirinkdavo Lilyje ir buvo pasivadinę *Rožės Bažnyčia* (*Church of the Rose*). 1556 metais Pilypas II pradėjo persekioti protestantus *eretikus*. Keletas *Rožės Bažnyčios* narių buvo nukankinti. Kiti tikintieji pabėgo į Frankfurtą, kur egzistavo *Flamandų parapija*. Ten buvo ir *Anglų pabėgėlių bažnyčia* – Kruvinoji Meri (Anglijos karalienė Marija I Tudor, *vertėjo pastaba*), arši Romos katalikė, 1553 metais Anglijos soste pakeitė savo brolių (Edvardą VI, protestantą, 1554 m. ištėkėjo už Ispanijos karaliaus Pilypo II, – *vertėjo pastaba*) ir pradėjo persekioti protestantus – tuo metu laikinai šios Bažnyčios kunigu buvo Džonas Noksas (John Knox), vėliau tapęs Škotiškosios Reformacijos Tėvu. Frankfurte buvo ir *Prancūzų pabėgėlių bažnyčia*, tarp kurios narių buvo daug nesutarimų. 1556 metų rugsėjyje iš Ženevos atvyko Jonas Kalvinas, tikėdamasis išspręsti tas problemas, ir taip ten Gvidas de Bresas susitiko su didžiuoju Reformatoriumi. Siekdamas pagilinti savo hebrajų ir graikų kalbų žinias, de Bresas nuvyko studijų į Lozaną pas Teodorą Bezą (Theodore Beza), o po dvejų metų, kai Beza išvyko į Ženėvą padėti Kalvinui, kartu išvyko ir de Bresas. Reformacijos sostinėje jis praleido vienerius metus, mokydamasis pas Kalviną. Po šių trejų metų studijų de Bresas pradėjo vėl ilgtis aktyvaus pamokslavimo. Taip, kartą keliaudamas Reinu aukštyn, jis atvyko į Doornik (dabar Tournai – Turnė) miestą, apie 15 km į rytus nuo Lilio. Jis tapo slaptos protestantiškos *Verbų bažnyčios* (*Protestant Church of the Palm*) kunigu, studijuodamas mažame sodo name lyje, o vakarais pamokslaudamas privačiuose namuose. Ir čia, Doornik mieste, nutiko tai, kad jis išimylėjo tamsiaakę Katariną Ramoną (Catharine Ramon). Pasipiršdamas jai, jis ją perspėjo, kad galės jai pasiūlyti tik neužtikrintą gyvenimą šiame pasaulyje. Ši atsakė, kad jai pakanka žinoti, jog jie myli vienas kitą ir kad jie yra geros Dievo rankose. Taip 1559 metais jie susituokė, ir jau pirmaisiais vedybų metais de Bresas pradėjo rašyti *Tikėjimo Išpažinimą*, tuo pat metu tęsdamas savo slaptą ir pavojingą pamokslavimą. Jis tikėjosi pateikti žmonėms krikščioniškojo tikėjimo santrauką, kad jie būtų apsaugoti nuo paklydimų. Ir kol Bažnyčia buvo „pogrindyje“, ji nepatyrė daug persekiojimų, nes miesto valdytojas nebuvo linkęs padėti karaliaus regento emisarams medžioti eretikus. Taip Bažnyčia stabiliai augo, ir de Bresas tikėjosi sulaukti dienos, kai Reformacijos mokymo idėjos apims visą miestą. Bet to neįvyko. Robertas due Four, vienas iš *Verbų Bažnyčios* narių, nusprendė, kad jau laikas išeiti į visuomenę – giedoti psalmes viešai, atvirai išpažįstant savo Tikėjimą.

Taip 1561 metų rugsėjo 29 dienos vakare keletas šimtų protestantų susirinko turguje. Temperamentingai giedodami Dovydo psalmes jie žygiavo pagrindinėmis gatvėmis. Bijodamas maišto, pilies komendantas įsakė į juos šaudyti. Tačiau tai nepadėjo – kitą vakarą jie vėl išėjo, 500 žmonių su kaukėmis ir apsiaustais, ignoruodami miesto valdytojus, giedodami ir šūkaudami priešais vyskupo vikaro namus. Kai Doornik vyskupas, kuris tuo metu buvo Briuselyje, gavo žinią apie tuos neramumus, jis tuoj pat nuvyko pas regentę Margaret. Ši įtūžo ir pasiuntė igaliojinius į Doornik situacijai iširti. Buvo apklausti šimtai žmonių grasinant kankinimais, ir palaipsniui buvo išaiškinta visa *Verbų Bažnyčia*. De Bresas liko neaptiktas, daugelį metų jis naudojo si netikru vardu. Slėpdamasis savo namuose jis mąstė, ką daryti. Karališkųjų igaliojinių tyrimas sužlugdė jo laipsniškos Reformacijos planus – protestantai buvo laikomi netvarkinga maištininkų prieš teisėtą valdžią gauja, ne geresni už problemas keliančius anabaptistus. Taip buvo sumanytas planas pateikti karaliui protestantiškojo *Tikėjimo Išpažinimo* kopiją. Kad parodytų, jog jie nėra revoliucionieriai, jame rašoma, kad „šiuo klausimu smerkiame anabaptistus, kitokius anarchistus ir apskritai visus, kurie nori nuversti vyresnybę bei valdytojus ir sugriauti teisingumą, skatindami bendrąją nuosavybę ir iškraipydami dorovinę tvarką, kurią Dievas žmonėms nustatė.“ (*Belgiškasis Išpažinimas*, 36 straipsnis). Tačiau jie greičiau „duosis nugaras nuplakti, liežuvius nupjauti, burnas užkimšti, o kūnus – sudeginti“, nei atsižadės šiame *Išpažinime* išdėstytų tiesų.

De Bresas, sudarydamas šį *Tikėjimo išpažinimą*, leido sau pasinaudoti *Galų (Prancūzų) išpažinimu*, kuriame labai daug atsispindėjo Jono Kalvino teologijos. Jam padėjo ir Adrianas Saravia iš Leideno bei Hermanas Modedas, Williamo Oraniečio kapelionas. Pagal vieną šaltinį, *Išpažinimo* projektas 1559 metais buvo pasiūstas į Ženevą aprobavimui, tačiau jam nebuvo pritarta. Sakoma, kad Calvinui jis patiko, tačiau jis nepatarė de Bresui spausdinti dar vieną *Išpažinimą* – jo nuomone pakako ir *Galų išpažinimo*, o dar vieno išpažinimo įvedimas galėtų sukelti skilimą. Nepaisant to, 1561 metų lapkričio 2 d. Doornik pilies vartininkas rado paketą, naktį permestą per sieną. Paketą buvo adresuotas karaliui Pilypui ir jame buvo *Belgiškojo išpažinimo* kopija su atviru laišku karaliaus igaliojiniams bei perspėjimu, kad niekas, ką jie bedarytų, nesutrukdytų Dievo darbų veikimo Doorniko mieste: „Jeigu jūs bandysite žudyti, tai vietoje vieno žuvusiojo pakils šimtas kitų. Jeigu jūs neatsisakysite savo žiaurumo ir žudynių, tada mes kreipsimės į Dievą, kad suteiktų mums malonę kantriai tai iškęsti Jo vardo garbei ir dangus bei žemė bus mūsų liudininkai, jog jūs nepateisinamai mus nužudėte.“ De Bresas pabėgo iš Doorniko maždaug 1561 metų gruodį, pasirinkdamas tremtį Prancūzijos miestuose netoli *Žemutinių šalių (Lowlands – maždaug Belgija ir Nyderlandai, vertėjo past.)* sienos. 1562 metų pradžioje jo gyvenamoji vieta Doornike buvo susekta ir jo tapatybė galų gale išaiškinta. Jo Raštai buvo viešai sudeginti, o Doorniko turgaus aikštėje buvo sudegintas de Bres portretas.

Pats Gvidas de Bresas ir jo šeima penketą metų gyveno ramiai, kuomet jis pamokslavo įvairiose Hugenotų parapijose. Tris kartus, pakeitęs išvaizdą, jis lankėsi Doornike ir daug kartų keliavo net taip toli, kaip Antverpenas. 1566 metais Antverpene įvyko pirmasis *Žemutinių šalių (Lowlands)* Reformuotų Bažnyčių sinodas, ir vėl – labai slapta. Įeiti buvo leidžiama tik tiems, kurie žinojo slaptažodį – *Vynuogynas*. Šiame sinode, kuris revizavo 36-ą straipsnį (*Magistratūra, Pasaulinė valdžia*), *Išpažinimas* oficialiai buvo priimtas kaip Reformuotų Bažnyčių tikėjimo simbolis. Šį kartą *Išpažinimui* pritarė Ženeva, tačiau užtruko iki 1580 metų, kol jis buvo plačiai priimtas *Žemutinėse šalyse (Low Countries)*. Tuoj po šio Sinodo de Bresas priėmė kvietimą dirbti su Peregrinu de la Grange – karštu kalvinistinio mokymo pamokslininku – Valansjeno (Valenciennes) mieste (tada – Ispanijos Nyderlandai, dabar – Prancūzija, *vertėjo pastaba*), netoli Prancūzijos sienos. Kartu jie pamokslavo tūkstančiams žmonių, kurie susirinkdavo laukuose, už miesto ribų; niekas neišdrįso bandyti pasipriešinti šiam judėjimui, kuris plito tarp paprastų visuomenės narių.

Entuziazmas dėl reformų sukėlė ir nereikalingus siautėjimus. Nevaldomos minios keliuose miestuose buvo įsibrovę į katedras, apiplėšdamos jas ir pašalindamos visus katalikybės likučius. Kai Pilypas savo rūmuose Ispanijoje išgirdo apie tokias riauses, jis greitai ėmėsi veiksmų. Buvo pasiūstos naujos karinės pajėgos į visus miestus, kur protestantizmas buvo įsigalėjęs. Persekiojimas stiprėjo. Kai pasiekė Valansjeną, žmonės nusprendė priešintis Pilypo pajėgoms, nors de Bresas tam ir nepritarė. Miestas, apleistas sąjungininkų, buvo paimtas tik po keletą mėnesių trukusios apgulties. Nuostabu, bet de Bresas ir keletas jo bendražygių sugebėjo pabėgti iš miesto. Tačiau laisve jie džiaugėsi neilgai: vienas iš jų buvo atpažintas, jie buvo suimti, sukaustyti grandinėmis ir pristatyti į Doorniko pilį, kur prieš šešerius metus de Bresas Išpažinimas buvo permestas per sieną. Suimantieji elgėsi labai žiauriai, de Bresą perkėlė į Valansjeną, kur jis praleido septynias savaites tamsiame požeminiame kalėjime – *Black Hole of Brunain*. Neįtikėtina, tačiau būtent šioje vietoje, kančiose de Bresas parašė 233 puslapių traktatą apie Viešpaties Vakarienę – puikų ir išsamų veikalą, o taip pat ir savo labai jautrius atsisveikinimo laiškus.

1567 metų gegužės 31 dieną de Bresas, kartu su de la Grange, buvo nugabenti į Valansjeno turgaus aikštę. Ir, kai jis ragino susirinkusią minią gerbti teisėjus bei ir toliau likti ištikimais Viešpaties Žodžiui, kurį jis pamokslavo žmonėms, budelis – korikas gavo signalą ir nustūmė savo auką nuo pakylų*. Gvidas de Bresas mirė. Tačiau jo parašytas *Išpažinimas gyvena*, ir per jį ir šiandien de Bresas kalba apie Tikėjimą, dėl kurio žuvo žmonės.

Iš anglų kalbos vertė dr. Povilas A. Jašinskas

<http://underdogtheology.blogspot.com/2011/05/primer-on-guido-de-bres-father-of.html>

*Gvido de Bresas kūnas buvo paliktas kyboti iki dienos pabaigos, tada užkastas negiliame kape, iš kur šunys ir laukiniai gyvūnai išsikasė jo kūną ir suėdė.

Taip dailininkas įsivaizdavo Gvidą de Bresą ir Peregriną de la Grange kalėjime, autorius nežinomas.

Kalinio GVIDO de BRESO laiškas žmonai KATERINAI RAMON

Mūsų gerojo, dangiškojo Dievo Tėvo, Jo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, meilė teesie su Tavo dvasia, Mylimoji!

Katerina Ramon,
mano brangioji žmona bei sese mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje, kurios nerimas ir skausmas kiek aptemdo mano širdies džiaugsmą, rašau Tau šį laišką norėdamas Tave ir save paguosti – ypač Tave, kadangi visada mane mylėjai aistringai degančia meile, o dabar Viešpačiui patiko mus atskirti vieną nuo kito. Tavo apmaudą dėl šito mūsų atskyrimo jaučiu dar stipriau nei savo paties. Visa širdimi maldauju Tave, kad pernelyg nesijaudintum, idant Dievas dėl to neišgyventų. Juk gerai žinai, kad ištekJai už mirtingo vyro, kuris galėjo neišgyventi nė minutės; o vis dėlto patiko mūsų gerajam Dievui mus palikti gyventi kartu apie septynerius metus bei suteikė mums penketą vaikų. Jei Viešpats būtų panorėjęs, kad liktume ilgiau kartu, tikrai Jis taip būtų galėjęs padaryti. Bet taip nenori; taigi, teesie pagal Jo valią, ir dėl šios priežasties būk patenkinta.

Be to, turėk omenyje, kad neįpuoliau į savo priešininkų spąstus atsitiktinai, o dėl savojo Dievo Apvaizdos: Jis juk visų dalykų – mažų ir didelių – valdovas, kaip Kristus sako: *Jūsų net visi galvos plaukai suskaičiuoti. Argi ne penki žvirbliai parduodami už du skatikus? Tačiau nė vienas iš jų nėra Dievo pamirštas. Tad nebijokite! Jūs vertesni už daugybę žvirblių* (Mt 10,29-31). Argi yra kuris nors dalykas, vertas mažiau plauko? Ogi Dievo išminties burna sako, kad Jis suskaičiavo mano plaukus. Kaip tada gali mane pasiekti blogis ir negandos, jei Dievas savo Apvaizda to nebūtų liepęs? Kitaip negalėtų būti, nebent Dievas nebūtų Dievas. Štai todėl pranašas sakė, kad neištinka miestą nelaimė, kurios autorius nebūtų Dievas¹.

Matome, kaip visus prieš mus buvusius šventuosius visuose jų skausmuose ir varguose paguodė šitas mokymas. Brolių parduotas ir į Egiptą nuvestas Juozapas pasakė: *nors jūs ir sumanėte man pikta, Dievas pakeitė tai į gera – išlaikyti Jūsų gyvybei Dievas mane pasiuntė pirma jūsų!* (Pr 50,20; 45,5). Tą patį padarė ir Dovydas, Šimiui jį prakeikęs. Lygiai taip pat elgėsi Jobas ir visi kiti.

Todėl evangelistai, išsamiai aprašę mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kančias ir mirtį, priduria: *Viskas šitaip įvyko, kad išsipildytų pranašų Raštai* (Mt 26,56). Tą patį reikia pasakyti ir apie visus Kristaus sąnarius.

Tiesa, kad žmogiškas protas kovoja prieš šitą mokymą ir nepasiduoda, kiek išgali. Aš pats tai patyriau labai stipriai. Sulaikytas pagalvojau: *Padarėme klaidą, keliavę gausiu būriu. Bus mus aptikęs tas ar anas žmogus; reikėjo niekur nesustoti.* Likau pasimetęs, sukrėstas visų tų minčių, kol nenukreipiau dvasios dangun ir nesusimąščiau apie Dievo Apvaizdą. Tada mano širdis pajuto stebuklingą ramybę. Aš prabilau taip: *Mano Dieve, Tu mane pagimdei Tavo nurodytu laiku. Per visą mano gyvenimą mane saugojai didžiųjų pavojų akivaizdoje, iš kiekvieno jų išgelbėjai mane. Jei dabar atėjo mano valanda pereiti iš šio pasaulio pas Tave, teesie Tavo valia; negaliu pabėgti iš Tavo rankų. Ir, net jeigu galėčiau, aš to nenorėčiau; tokia didelė man laimė pasikliauti Tavo valia.* Visi šie apmąstymai pripildė ir tebebildo mano širdį didžiausio džiaugsmo ir ramybės.

Prašau, brangi, ištikima drauge, džiaukis su manimi ir dėkok šiam gerajam Dievui už tai, ką Jis daro, nes nieko nedaro, kas būtų nors truputėlį neteisinga. Todėl ir džiaukis, kad tai yra dėl mano gėrio ir poilsio. Juk esi mačiusi, kokius darbus, kryžius, persekiojimus ir skausmus esu patyręs. Ir Tu juose net dalyvavai tada, kai lydėjai mane keliaujant tremties laiku. O dabar Dievas nori man ištieti savo ranką ir priimti mane savo palaimintojoje karalystėje. Išėinu pirma Tavęs, o kai Viešpačiui patiks, seksi paskui mane. Nesame išskirti amžių amžiams, Viešpats priims ir Tave, kad būtume kartu suvienyti su savo valdovu Jėzumi Kristumi.

¹Žr. Am 3,6.

Mūsų buveinės vieta ne čia, o danguje: čia yra mūsų piligrimystės vieta. Todėl mes žiūrime į savo tikrąją tėviškę – dangų, ir trokštame būti priimti savo dangiškojo Tėvo namuose, kad matytume savo brolių, valdovą ir Viešpatį Jėzų Kristų su visa patriarchų, pranašų, apaštalų palyda ir begale kankinių, tarp kurių tikiuosi būti priimtas, kai užbaigsiu Viešpaties Jėzaus skirtą užduotį.

Tai gi prašau, mylimoji, rasti paguodą šių išsakytų žodžių apmąstyme. Įsisąmonink Dievo suteiktą garbę turėti vyrą ne tik Dievo Sūnaus tarną, bet ir taip Dievo vertinamą ir mylimą, kad įtraukė jį į kankinių vainiką. Tai didelė Dievo garbė, kurios Jis net savo angelams nesuteikia.

Aš džiūgauju, mano širdis linksminasi, skausmuose man nieko netrūksta. Aš perpildytas gausių savo Dievo turtų; paguodos turiu užtektinai sau ir visiems tiems, su kuo tik galiu kalbėtis. Todėl meldžiu Dievą, kad Jis ir toliau rodytų savo gerumą ir palankumą man, savo kaliniui. Tvirtai tikiu, kad taip ir bus, nes žinau iš patirties, jog Jis niekada neišsižada tų, kurie tikisi Jo. Niekada nebūčiau pagalvojęs, kad Jis gali būti toks geras tokio vargšo kūrinio, kaip manęs, atžvilgiu. Galiu dabar pajusti, koks ištikimas mano Viešpats Jėzus Kristus.

Dabar prisitaikau sau tai, ką iki šiol pamokslaudavau kitiems, o tik šiuo metu patyriau. Turiu prisipažinti, kad pamokslaudamas kalbėdavau lyg aklas žmogus apie spalvas. Nuo tada, kai mane paėmė nelaisvėn, pažengiau į priekį ir daugiau išmokau, nei per visą prieš tai buvusį gyvenimą. Tai labai gera mokykla: Šventoji Dvasia nuolatos mane įkvepia ir moko naudotis ginklais šitai kovai. Iš kitos pusės, šėtonas, visų Dievo vaikų priešas, lyg žiaurus riaumojantis liūtas², tykodamas man nori įkasti. Bet tas, kuris man pasakė: *Būkite drąsūs: Aš nugalėjau pasaulį!* (Jn 16,33) man užtikrina pergalę. Jau matau Viešpatį nugalintį šėtoną po mano kojomis, ir jaučiu tobulą Dievo galią savo silpnume.

Viena vertus, mūsų Viešpats duoda man patirti savo silpnumą ir menkumą, parodo, koks esu skurdus, be galo trapus molio puodas, kad aš nusižeminčiau, o Jam atitektų visa pergalės garbė. Kita vertus, Jis sutvirtina ir paguodžia mane neįtikėtinu būdu. Jaučiuosi net patogiau nei Evangelijos priešai. Valgau, geriu ir ilsiuosi geriau už juos. Sėdžiu baisiausiame ir geriausiai saugomame kalėjime, kurį dėl jo tamsumo pravardžiuoja *Ruduoju*, kur oras atsinaujina tik per mažą smirdinčią skylutę, per kurią išmetamos laukan išmatos. Surakino mano kojas ir rankas sunkiomis ir storomis grandinėmis: tai nesibaigiantis pragaras, prasiskverbiantis iki pat mano vargšų kaulų. Be to, kalėjimo sargybinių vadas du ar tris kartus per dieną ateina patikrinti grandinių, bijodamas, kad aš nepabėgčiau. Prie kalėjimo vartų dar budi trys sargybinių būriai po keturiasdešimt vyrų.

Mane taip pat lanko ponas Hamaide; ateina paguosti ir „skatinti kantrybės“. Bet noriai ateina po vakarienės, jau prisigėręs ir prisivalgęs. Tai įsivaizduok, kas tai per paguoda! Svaidosi grąšinimais bei įspėja, kad suriš mano kūno iš visų pusių pančiais, jei tik bus įrodymų, kad bandysiu bėgti – nebegalėsiu nė piršto pajudinti. Ir dar daug panašių jo

kalbų. Bet visame tame mano Dievas nesiliauja laikęsis savo pažado ir guodžia mano širdį, suteikdamas man didžiausią pasitenkinimą.

Esant tokiai padėčiai, brangi sese ir ištikima žmona, maldauju Tave, kad surastum paguodą Viešpatyje tokių didelių išbandymų akivaizdoje bei atsiduotum Jam visame kame. Jis yra ištikimų našlių vyras, vargšų našlaičių tėvas. Jis Tavęs niekada neapleis, galiu tai Tau užtikrinti. Elkis visada kaip krikščionė, ištikima, dievobaiminga žmona, kaip visuomet elgeisi, bei garbink kuo uoliau, savo geru gyvenimu ir žodžiais, vyro skelbtą Dievo Sūnaus mokymą.

Kaip mane visą laiką taip meiliai mylėjai, taip, prašau, toliau mylėk mūsų mažuosius vaikus. Mokyk juos pažinti tikrąjį Dievą ir Jo Sūnų Jėzų Kristų. Būk jiems ir tėvu, ir motina, rūpinkis, kad jiems sektųsi kuo geriau su nedaugeliu turtų, kuriuos Dievas Tau patikėjo. Man mirus, jei dėl Dievo malonės gyvensi kaip našlė, gerai darysi; o jeigu negalėsi dėl lėšų stygiaus, tai surask gerą, ištikimą ir dievobaimingą vyrą, turintį gerą liudijimą. Jei spėsiu, parašysiu mūsų draugams, kad rūpintųsi Tavimi, nes nemanau, kad paliks Tave bėdoje. Po to, kai Viešpats paims mane iš šio gyvenimo, galėsi sugrįžti prie savo ankstesnės gyvenimo tvarkos. Turi mūsų dukrą Sarą, kuri tuoj bus suaugusi. Ji galės Tau palaikyti draugiją, padėti sunkumuose bei paguosti varguose. Viešpats visada bus su Tavimi. Pasveikink mano vardu visus mūsų draugus ir prašyk, kad jie užtartų Dievą stiprybės, tinkamų žodžių ir išminties, kad išlaikytų tiesą apie Dievo Sūnų iki galo, iki paskutinio gyvybės atodūσιο.

Sudie, Katerina, mano geroji bičiule! Meldžiu Dievą, kad geranoriškai Tave paguostų ir patenkintų. Tikiuosi, kad, jei tokia Dievo valia, galėsiu vėl Tau parašyti, Tave guosti tol, kol būsiu šiame vargingame pasaulyje. Saugok šį laišką mano atminčiai. Jis parašytas prastokai, kaip sugebu, o ne kaip norėčiau. Prašau, išpasakok viską apie mane mano motinai; tikiuosi ir jai parašyti paguodos laišką, jei Dievas leis. Pasveikink dar ir mano brangiąją seserį, tegu priima šį išbandymą, kaip ateinantį iš Dievo. Linkiu Tau visa ko geriausio.

Iš kalėjimo, 1567 m. balandžio 12 d.,

Tavo ištikimas vyras Gvidas de Bresas, Dievo Žodžio tarnas Valensjene, kur šiuo metu esu įkalintas dėl Dievo Sūnaus.

Iš senosios prancūzų kalbos išvertė Artūras Laisis

²Žr. 1 Pt. 5,8.

Konfirmacija – Tikėjimo patvirtinimas

*Už rankų imk meilingai ir vesk mane,
lyg galo išganingai šioj būtyje...*

Šios giesmės žodžius giedant kartų kartos Lietuvos reformatų prisiekė VIEŠPAČIUI būti Jam ištikimais lygi pat mirties.

Konfirmacija (lot. *confirmatio* – sutvirtinimas) – kai 14-16 metų jaunuoliai ir jaunuolės po tikybos egzamino ir viešo tikybos išpažinimo priimami į religinę bendruomenę. Tokią žodžio *Konfirmacija* reikšmę galime rasti „*visažinančiame*“ internete...

O ką *Konfirmacija* reiškia reformatams? Reformatai pripažįsta vaikų krikštą.

Vaikystėje pakrikštyti, kad taptų tikru, sąmoningu reformatu turi lankyti krikščionybės ir reformatų tikėjimo pagrindų pamokas ir tik po mokymų parapijos klebonas paskiria Konfirmaciją.

Apie tai išsamiai rašoma 1539 metais dešimties Heseno kunigų bei teologų, panaudojusių Strasbūro reformatorius Martyno Bucerio (1491–1551) apmatų, sudarytame dokumente *Cygenheino drausmės tvarka* (Ziegenhainer Zuchtordnung): ...*visi vaikai, sulaukę tinkamo amžiaus, būtų pasiūsti mokytis katekizmo. Mat katekizmo pamokas visur reikia taip išdėstyti, kad kiekvienas savo vaikus be jokio apsunkinimo į jas atvesti galėtų... Bažnyčių vyresnieji ir pamokslininkai turi pasirūpinti, kad vaikai katekizmo išmokyti tiek, jog juos ramia sąžine būtų galima leisti Šventosios Vakarienės. Vaikams <.....> viešai išpažinus savo priklausymą Kristui kaip Viešpačiui ir savo Bažnyčiai, kunigas turi pakviesti visą bažnyčią maldoje paprašyti Viešpaties šiems vaikams suteikti tikėjimo pastovumo bei Šventosios Dvasios augimo... Po to kunigas turi tiems vaikams uždėti rankas ir Viešpaties vardu juos konfirmuoti, taip patvirtindamas juos krikščioniškosios bendruomenės nariais* (H. Lahayne Gyvojo tikėjimo link).

Taip apie Konfirmaciją rašė XVII a. reformatų tikėjimo dokumente. Panaši tvarka buvo ir dabar yra ir Lietuvoje.

Konfirmantai prieš bendruomenę – savo tikėjimo brolius ir seserys, tėvelius, krikšto tėvelius – viešai išpažįsta savo tikėjimą į Jėzų Kristų ir pasižada tikėti į Jį visą gyvenimą, būti Jam ištikimi. Po to priimama Viešpaties Vakarienė – pirmoji Komunija.

Augdami tikinčių reformatų šeimose, lankydami kartu su suaugusiais bažnyčia, žinojome, ruošėmės ir laukėme, kada mus priims į parapiją, tapsime tikraisiais nariais. Laukėme Konfirmacijos ne dėl to, kad bus išskilmės, pobūvis... Sakoma, kad žmogaus gyvenime yra trys svarbiausi įvykiai: Krikštas, Konfirmacija, Laidotuvės. Pirmo – neatsimenam, paskutinio – taip pat nebematom, o Konfirmacija – vienintelė, kurioje dalyvaujame, esame dėmesio centre. Kai kas sako – vestuvės. *Vestuvių gali būti ne vienerios, o Konfirmacija – viena vienintelė, įsimintina visam gyvenimui...*

Reformatai *leidžia prie Tikėjimo* ne jaunesnius nei 13 metų jaunuolius, baigusius Konfirmantų kursus, kuriuose susipažįstama su Knygų Knyga – Biblija, gauna reformatų tikėjimo pagrindus – studijuoja *Heidelbergo katekizmą*, *Antrąjį šveicariškąjį išpažinimą*, jiems yra išaiškinama Bažnyčios struktūra, parapijų valdymas.

Senaisiais laikais jaunimas iš sodžių mokymams suvažiuodavo į Biržus, apsistodavo pas moteriškes, dažnai našles, kurios *priimdavo ant buto* su maitinimu. Jos ir prižiūrėdavo pirmą kartą nuo šeimos atskirtas atžalas. Taip buvo cariniais laikais, taip buvo tarpukaryje, ir net dar pokaryje, naujai valdžiai *spaudžiant* dvasininkus, jau tik savaitę ar dvi bepasimokydavo. Mano laikais – *nugalėjusio socializmo* – jau tik susirinkom Konfirmacijos išvakarėse, patys namuose pasimokę Tėve mūsų, Dešimt Dievo įsakymų ir Tikiu į vieną Dievą Tėvą... Bibliją – gotiškėmis raidėmis – tik pavarčiau...

Biržų krašto muziejus *Sėla* suskaitmenino Biržų krašto įvairių konfesijų bažnyčių *Metrikų knygas*. Galime virtualiai pavartyti, pvz.: *Biržų parapijos 1899-1909 metų konfirmacijų knygą*:

1899 metais po mokymų per Gavėnią balandžio 15 d. „v Strastnyj Četverg“ – Didįjį Ketvirtadienį – buvo konfirmuoti ir pirmą kartą *prileisti prie Šv. Sakramento (rusiškai – sv. tainstva)* 95 asmenys: 59 vaikinai ir 36 merginos. Konfirmantų sąrašą pasirašė kunigas (*pastor*) V. Meškovskis, o birželio 23 d. per vizitaciją *peržiūrėjo ir pasirašė* superintendantas Vilhelmas Meškovskis. Sąrašė įrašyta ne tik konfirmanto vardas, pavardė, gimimo data ir vietovė, tėvų ar globėjų vardai, bet ir kokius *mokslius* išėjo: skaitymas, Katekizmas, Šv. Raštas bei žinių įvertinimas: geros, labai geros, vidutiniškos (*posredstvenyje*), pakankamos (*dostatočnyje*), bet yra ir silpnos, net labai silpnos ir paaiškinta – nemoka skaityti.

Kurie buvo įvertinti „gerai“ ar „labai gerai“, gavo dovanų *Naująjį Testamentą* (*Novyj Testament* – toks įrašas, išlikęs istorijai). *Giesmynus* ar *Biblijas* Konfirmacijos proga nupirkdavo tėvai. Turtingesni – odiniais viršeliais, nes pirkdavo visam gyvenimui. Mūsų močiutė per visus karus, suirutes išlaikė ir *Bibliją*, ir *Giesmyną* gotiškėmis raidėmis

– *Kancionolą* su kunigų įrašu kirilica lietuviškai: *Šito knygos prigul Katre Kriukėnaičė iš sodžes Dirvonakių 1899 metais aprelia 3 dien.* Ir tas pat pakartota rusiškai...

Aprinta, pajuodusi, nes naudota visą gyvenimą kas šventadienį, bet išlaikyta... Išleista Mituvoj *metuose Pona MDCCCLXXVII* (1877 m.).

1900 metų įrašas *Metrikų knygoje* dar iškalbingesnis. Rašoma: konfirmantų mokymai tęsėsi nuo vasario 7 d. iki balandžio 4 d. – porą mėnesių (8 savaites). Konfirmuoti buvo *Strastnyj Četverg* – Didįjį Ketvirtadienį – 112 asmenų, t. sk. 54 vaikinai ir 58 merginos. Pasirašė *super Intendent* V. Meškovskij.

Ne visi konfirmantai mokėsi kartu, buvo ir išimčių, kai pasimokydavo kunigo priežiūroj individualiai: 1900 m. nuo kovo 6 d. iki balandžio 1 d. buvo mokomas individualiai ir balandžio 4 d. konfirmuotas Georg Fridrich Adam Bichler, tėvai – dvarininkai.

Birželio 24 d. po individualių mokymų buvo konfirmuoti dar trys: Vilhelmas Jokūbas Kregždė, Helena Katerina Kregždaitė ir Zuzana Grytaitė. Konfirmavo Biržų kunigas Povilas Jakubėnas.

Liepos 29 d. konfirmuoti gimnazistai – 7-os ir 6-os klasės – broliai Mečislovas Petras ir Vitoldas Povilas Marševskiai, kurių žinios buvo įvertintos puikiai ir labai gerai. Tai Orlos klasikinės gimnazijos matematikos mokytojo Emanuelio Marševskio sūnūs, gimę Kalugoje.

1901 m. Konfirmacija su pirmąja Komunija buvo vasario 21 d. – *Maldų ir atgailos diena*. Ši diena pas mus jau nebe minima. Gavėnios antros savaitės trečiadienis *Lietuvos Vienatos* Sinodo buvo įrašytas į Reformatų kalendorių – *Maldų ir atgailos diena*. Nuo 1768 metų padėkos dienos šventė buvo švenčiama visose Bažnyčios parapijose po daug metų reformatų persekiojimų, atgavus dalį pilietinių teisių ir religinių laisvių, – rašo dr. Arūnas Baublys monografijoje *Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios Sinodas*.

Nuo 1901 metų vaikinai ir merginos buvo mokomi ir konfirmuojami atskirai. Vasario 21 d. buvo konfirmuota 41-a mergina, o kovo 29 d. – 34 vaikinai. „Puikiai“ ir „Labai gerai“ įvertinti konfirmantai gavo dovanų *Naujuosius Testamentus* lietuvių kalba gotiškėmis raidėmis.

Be to, liepos 31 d. buvo konfirmuotos privačios mokyklos Jelgavoje mokinės seserys Meškovskos, *Žemaitijos distrikto superintendente Vilhelmo Augustovičiaus Meškovskio ir jo žmonos Jelizavetos Adamovnos (mergaut. Pleve)* dukterys: Valerija Aleksandra (g. 1884 m.) ir Stefanija Liudvika (g. 1885 m.). Konfirmavo tėvas superintendentas V. Meškovskis.

1902 metais 58 merginas mokė ir konfirmavo kun. Povilas Jakubėnas, o 45 vaikus balandžio 11 d. – gen. superintendentas V. Meškovskis, tais pačiais metais *Lietuvos Vienatos* Sinodo išrinktas generaliniu superintendentu.

1903 metais – 51 vaikinai mokėsi jau tik vieną mėnesį: nuo sausio 13 d. iki vasario 14 d. bei vasario 16 d. konfirmuoti ir *prileisti* prie Viešpaties Vakarienės kun. V. Meškovskio. 69 merginos mokėsi nuo vasario 27 d. iki balandžio 1 d., konfirmuotos gegužės 16 d. kun. P. Jakubėno.

1904 metais – 36 merginos konfirmuotos vasario 13 d. (Didžiojo Pasninko sekmadienį) kun. P. Jakubėno ir 53 vaikinai – kovo 25 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*) kun. V. Meškovskio.

1905 metais – 51 mergina buvo konfirmuota kun. P. Jakubėno vasario 27 d., 39 vaikinai – gen. superint. V. Meškovskio balandžio 14 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*).

Atskirai – liepos 17 d. Biržų bažnyčioje buvo konfirmuota Janina Lipinska iš Maskvos (*Kun. P. Jakubėno žmonos sesuo*).

1906 metais – vasario 12 d. kun. Povilas Jakubėnas konfirmavo 61 merginą, o 56 vaikus kovo 30 d. (*Didįjį ketvirtadienį*) – pastorius V. Meškovskis. Liepos 16 d., po trumpų mokymų, buvo konfirmuoti trys Bauskės miesto mokyklos mokiniai.

Tais pačiais metais rugpjūčio 4 d. Biržų reformatų bažnyčioje savo sūnų Orlos pirmos gimnazijos septintos klasės mokinį Sigismundą Augustą Meškovskį (g. 1889) konfirmavo tėvas gen. superintendentas Vilhelmas Meškovskis.

1907 metais – kovo 4 d. konfirmuotos 58 merginos, balandžio 19 d. – 61 vaikinai.

1908 metais – vasario 24 d. konfirmuotos ir *prileistos* (priobščieny) prie Viešpaties Vakarienės 46 merginos bei balandžio 10 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*) – 56 vaikinai.

Dar konfirmuoti trys jaunuoliai, besimokantys Bauskės miesto mokykloje ir Mintaujos gimnazijoje.

Lapkričio 16 d., žinias įvertinus „labai gerai“, konfirmuotas Mykolas Devenis iš Klausūčių, *sūnus Mykolo ir Barboros iš Naktinių...*

1909 metais – konfirmuota 71 mergina kun. P. Jakubėno. Paskutine įtraukta Marija Lipinska (g. 1892 m.) iš Maskvos, Josifo Lipinskio ir Evelinos (*merg. Ostachevič*) dukra – kunigo žmonos Halinos Jakubėnienės jaunesnioji sesuo. Gen. superint. V. Meškovskis kovo 26 d. konfirmavo 62 vaikus. Rugpjūčio 8 d. atskirai tėvas gen. superint. V. Meškovskis konfirmavo sūnų Vilgelmą Adomą, Vilniaus pirmos gimnazijos 7-os klasės mokinį.

Čia baigėsi įrašai *Biržų parapijos 1899-1909 metų konfirmacijų knygoje*.

Suskaitmeninta ir *Biržų parapijos 1910-1921 metų konfirmacijų knyga*.

Knygos viršelyje virš užrašo rusų kalba „*Метрическая книга Берзанского Евангелического Реформатского прихода...*“ užrašas ir vokiečių kalba...

1910 metais 52 merginas, pasimokiusias mėnesį (01.14–02.14), vasario 21 d. konfirmavo kun. P. Jakubėnas, 34 vaikus, kurių mokslas tęsėsi irgi mėnesį (03.08–04.10), balandžio 15 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*), konfirmavo kun. V. Meškovskis.

1911 metais vasario 20 d. 53 merginas konfirmavo ir *prileido* prie Viešpaties Vakarienės kun. P. Jakubėnas, o balandžio 7 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*) 56 vaikus – kun. V. Meškovskis.

Be to, gegužės 15 d. kartu su kitais Biržų keturklasės mokyklos mokiniais reformatais kun. Povilo Jakubėno buvo konfirmuotas ir *prileistas* prie Viešpaties Vakarienės būsimasis *vargo poetas* Julius Janonis.

1912 metais, pasimokiusias mėnesį (01.09-02.03), vasario 5 d. kun. P. Jakubėnas confirmavo 55 merginas, o 42 vaikus kovo 22 d. (*Didįjį Ketvirtadienį*) – kun. V. Meškovskis.

1913 metais vasario 17 d. 53 merginas confirmavo kun. P. Jakubėnas, balandžio 11 d. 59 vaikus – kun. V. Meškovskis.

Liepos 28 d. kartu su kitais mokiniais iš įvairių mokyklų confirmuotos gimnazistės seserys Ana (*Ona, ištekęs už Vytauto Lansbergio Žemkalnio*) ir Julija Jablonskytės – Jono Jablonskio ir Konstancijos Skėterytės Jablonskienės dukros.

1914 metais, kaip įprasta, pasimokiusias mėnesį (01.13-02.14), vasario 16 d. 54 merginas confirmavo kun. P. Jakubėnas. 58 vaikus, kurių mokslai tęsėsi irgi mėnesį (02.24-03.29), Didįjį Ketvirtadienį (04.03) – kun. V. Meškovskis. Tai buvo paskutiniai gen. superintendente kun. Vilhelmo Meškovskio *prirengti* Confirmacijai ir iš jo rankų gavę Viešpaties Vakarienei vaikai. Pirmo pasaulinio karo audra pasiekė Biržus, ir 1915 metų vasarą gen. superintendentas kun. V. Meškovskis su Vilniaus Sinodo kolegija buvo priverstas pasitraukti į Rusiją, Slucką. Pasibaigus karui grįžo jau ne į Biržus, o į Švobiškį. Rado išplėstą kleboniją, žmona Elvyra buvo pasitraukusi į Lenkiją pas dukrą. Gen. superintendentas, būdamas jau silpnos sveikatos, paliejęs, pasirūpino Bažnyčios institucijų tęstinumu ir 1919 m. rugpjūčio 15–17 d. Švobiškyje sušaukė Pirmąjį nepriklausomos Lietuvos Reformų Bažnyčios Sinodą.

Mirė varge ir skurde 1920 m. liepos 22 d. Švobiškyje, palaidotas reformų kapinėse prie bažnyčios šalia tėvo kunigo Gustavo Meškovskio.

1915 metais, dar karo audrai nepasiekus Biržų, vasario 1 d. kun. P. Jakubėnas paruošė ir confirmavo 59 merginas bei birželio 21 d. dar spėjo confirmuoti 9 moksleivius. Confirmantams, kurių žinios buvo įvertintos „labai gerai“, buvo padovanotos knygelės *Evangelijos išguldymas*.

Nuo liepos 22 d. *Metrikų knygoje* – vokiški įrašai. Vokiečių okupacinės vyriausybės sprendimu, Biržų krašto parapijoms aptarnauti paskiriamas kunigas Alfredas Mulleris, prieš tai tarnavęs Smalininkų evangelikų parapijoje. Kun. A. Mulleris aptarnauja ir į *Biržų Metrikų knygą* įrašo ne tik Biržų, bet ir Papilio, Salamiesčio, N. Radviliškio confirmantus. Įrašai sunkiai įskaitomi. Vardai, pavardės rašomi lotyniškais raidėmis, žinių įvertinimas – vokiškai.

1916 m. confirmuoti 27 vaikai ir 43 merginos.

1917 m. confirmuoti 36 vaikai, t.sk. būsimasis *kunigas* – *kankinys Jonas Mizaras* iš Iškonių, ir 57 merginos.

1918 metais kun. A. Mullerio confirmuoti 19 vaikų ir 32 merginos iš Biržų parapijos. Paskutinis jo įrašas padarytas 1918 m. lapkričio 17 d.

1919 metais į Biržus grįžo kun. Povilas Jakubėnas ir kurį laiką tarnavo vienas. *Konfirmantų* ir *konfirmantų* mokymai vyko, kaip ir seniau, mėnesį: nuo kovo 13 d. iki balandžio 11 d. Mokėsi kartu 52 vaikai ir 43 merginos iš Biržų parapijos, 10 vaikų ir 8 merginos iš N. Radviliškio parapijos. Žinios buvo įvertintos: „labai gerai“, „gerai“, „patenkinamai“, „silpnai“. *Konfirmacija atlikta ir Šv. Vakarienei*

švęsta Didž. Ketverge, 17 balandžio, – įrašė *Metrikų knygoje* kun. Povilas Jakubėnas.

1920 metais mokomi ir confirmuojami vaikai ir merginos jau ne kartu, o atskirai, bet bendrai iš visų Biržų krašto parapijų. Biržų, Papilio, Salamiesčio ir N. Radviliškio 48 merginos mokėsi nuo vasario 19 d. iki kovo 25 d. Jas confirmavo ir *priėmė prie Šv. Vakarienes* vasario 15 d. kun. P. Jakubėnas, po to nuo vasario 19 d. iki kovo 25 d. mokėsi vaikai: 55 iš Biržų ir 4 iš N. Radviliškio. Confirmavo ir *pirmai Komunijai priėmė* kovo 28 d. kun. P. Jakubėnas. Confirmantų tarpe – Kostas Burbulis (1903–2002) iš Šimpeliškių, būsimasis metodistų bažnyčios kunigas ir Biblijos vertėjas.

Liepos 7–17 d. buvo pamokinti ir confirmuoti 4 gimnazistės ir 7 gimnazistai. Pastarųjų tarpe – Jonas Dagys (1904–1983) iš Šlepščių, žymus ekonomistas, ir Krikščikas Adolfas (1904–1960) iš Kilučių, mokytojas – tremtinys.

1921 metai. Konfirmantų mokymai tęsėsi nuo sausio 11 d. iki vasario 4 d. 55 biržietės ir 15 radviliškiečių merginų buvo confirmuotos ir prie *Šv. Vakarienes priimtose* vasario 6 d. kun. P. Jakubėno. Nuo vasario 10 d. iki kovo 17 d. mokėsi 55 biržiečiai ir 10 radviliškiečių vaikų, kuriuos confirmavo ir prie *Šv. Vakarienes priėmė* kovo 20 d. kun. P. Jakubėnas. Liepos 24 d. buvo confirmuoti ir prie *Šv. Komunijos priimti* 6 mokiniai, tarp jų confirmavusio kunigo P. Jakubėno sūnus, būsimasis kompozitorius Vladas Jakubėnas, JAV išeivijos lietuvių žurnalo *Mūsų sparnai* (1980–1987) būsimasis redaktorius Petras Bružas ir jų apipavidalintojas, dailininkas Hermanas Pavilonis.

Foto: 1921 metų confirmantai gimnazistai Iš kairės stovi: P. Bružas, H. Pavilonis, M. Januševičius, J. Dagys; sėdi: O. Pavinkšnytė, Vl. Jakubėnas (*Mūsų sparnai* Nr.72.)

D. Gudliauskienė

https://www.birzumuzieju.lt/metrikai/Evangeliku_reformatu_Birzu_parapijos_konfirmacijos_1899-1909.pdf

ir

https://www.birzumuziejus.lt/metrikai/Evangeliku_reformatu_Birzu_parapijos_konfirmacijos_1900-1921.pdf

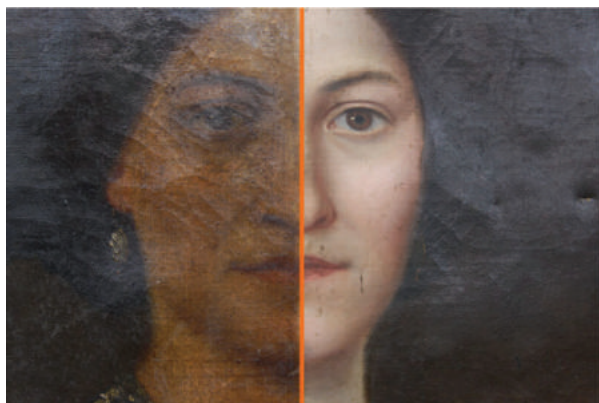
Kai Dievas restauruoja meno kūrinį

Ir Sėdintysis soste tarė: Štai Aš visa darau nauja!
(Apreiškimas Jonui 21, 5)

Prieš dvidešimt metų viena moteris panaudotų daiktų turguje nedideliame JAV miestelyje nusipirko dulkėtą, sulūžusį paveikslą. Jo būklė buvo tokia bloga, kad jis kainavo vos 7 dolerius. Vėliau, valydamas sulūžusį rėmą, apačioje pamatė išblukusį pavadinimą *Renuaras*. Paveikslas pasirodė esąs vertas 100 000 dolerių.

Meno kūrinio nusidėvėjimas ir sužalojimas gali pakeisti jo grožį ir vertę. Tai pasakytina ir apie aukščiausią Dievo sukurtą kūrinį – žmones. Pagrindinė žalos priežastis apibendrinta žodžiu „nuodėmė“ – ja aprašomas šėtono įniršis bandant sugadinti ir sugriauti viską, ką gražaus ar švento yra sukūręs Dievas. Taip nekaltas kūdikis, turintis dešimt rankų ir dešimt kojų pirštų bei širdį ištirpdančią šypseną, išmoksta meluoti, būti savanaudis ar nesąžiningas. Kai jį kas nors iškaudina ar iš jo pasityčioja, jis išmoksta nepasitikėti žmonėmis ar artimaisiais bei smogti atgal. Taigi nuostabūs Dievo kūrinys sužalojamas tiek per kitų daromas nuodėmes, tiek ir per savo paties nuodėmingumą.

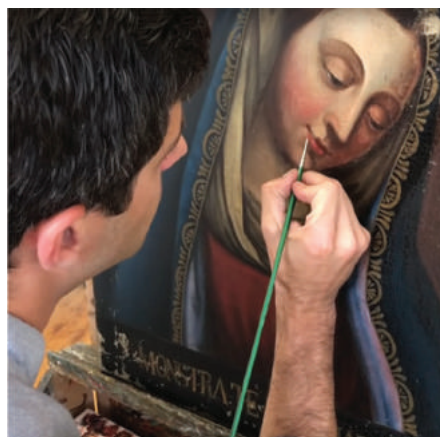
Pagalvokite, kas nutinka meno kūrinui ar žmogui po dešimties, dvidešimties ar šešiasdešimties metų nuodėmės ir netinkamo naudojimo. Jam senstant ant jo lėtai kaupiasi nešvarumų, įtrūkimų ir trūkumų sluoksniai. Jo tikrasis tobulas grožis išblunka, o jo paskirtis tampa nebeaiški. Kaip iš šiukšlių ištrauktas Renuaro paveikslas, mes tampame beveik neatpažįstami ir nuvertinti. Gal netgi imame prarasti viltį, kad kada nors atgausime savo tikrąjį grožį.

Bet Dievas, tikrasis menininkas, nepamiršta savo sukurtą meno kūrinio. Jis mato mus dulkančius ir numestus į kampą ir, nepaisydamas visų žalos metų, mus atpažįsta:

Aš su meile jį prisimenu. Mano širdis ilgisi jo ir Aš tikrai jo pasigailėsiu, – sako Viešpats. (Jeremijo 31, 20)

Ir taip prasideda restauravimo darbai. Pirmasis Dievo žingsnis yra **atpirkimas**. Jis nuperka mus iš senojo savininko šėtono ir sumoka

už mus savo krauju. Dievas paima mus į savo rankas ir parneša namo. Vienintelis atsakymas, kurio Jis iš mūsų tuo metu nori, yra visiškai pasitikėjimas ir liūdesys dėl to, kad buvome atsitraukę ir taip toli nuklydę.

Kai jau esame namuose, prasideda kitas žingsnis – **šventumas**... Tai lėtas, kruopštus valymo ir originalaus Dievo paveikslo, kuriuo Jis mus sukūrė būti, atkūrimo darbas. Koks ypatingas, brangus, gražus ir skausmingas procesas yra restauravimas! Menininkui reikia laiko ir pasiaukojimo, atkaklumo ir atsidavimo. Tai reikalauja nuolankumo, atgailos, pasitikėjimo ir noro būti pakeistam.

Bet mes esame įpratę būti dulkėti ir išblukę... Pokyčiai yra sunkūs ir mes dažnai priešinamės Dievo darbui mūsų gyvenime. Kartais įrankiai, kuriuos Jis naudoja nešvarumams nuvalyti, yra aštrūs ir skausmingi. Esame įpratę būti savanaudiški, apkartę ir pikti. Mums tapo patogiu save ir savo norus iškelti aukščiau kitų, o senas priklausomybės sunku paleisti. Iš pradžių Dievas bando plauti švelniu muilu, bet vėliau, kai nepavyksta nuvalyti nešvarumų, Jis turi imtis šiurkštesnių tirpiklių.

Kai Dievas pasitelkia skausmingus dalykus, kad mus sušvelnintų ir pakeistų, mes galime apkarsti ir nepasitikėti. Mes klausiamo, kodėl Jis leido, kad mums nesisektų, kad kažką prarastume ar susirgtume. Užuoť įsikibę į Jo ranką, mes priešinamės ir užkietėjame. Kartais tampame tokie kieti ir nejautrūs, kad vienintelis būdas, kuriuo galime būti pakeisti, tai būti palaužti.

Dievo darbas mūsų gyvenime gali būti skausmingas ir sunkus. Sunku Juo pasitikėti, kai tik Jis žino galutinį dizainą ir mes negalime pamatyti, ką Jis daro. Bet mes Jį pažįstame: Dievas yra visiškai geras ir nedaro klaidų. Jis myli tobulai ir teisingai. Jis viską sukūrė gražiai ir tobulai ir vieną dieną visa tai atkurs. Mes žinome, kad Dievas sugeba priimti labiausiai sudužusį gyvenimą ir restauruodamas sukurti kažką dar gražesnio.

Eime, grįžkime pas VIEŠPATĮ, nes tai Jis mus sudraskė, Jis ir išgydys; Jis mus sužeidė, Jis ir sutvarstys. Po dviejų dienų Jis mus atgaivins, trečiąją dieną Jis mus prikels, kad būtume gyvi Jo Artume. Pažinkime, veržkimės pažinti VIEŠPATĮ! Tikrai Jis ateis pas mus, kaip tikrai ateina aušra; Jis ateis pas mus kaip lietus, kaip vėlyvieji lietūs, pagirdantys žemę. (Ozėjo 6, 1–3)

Emily van Dalen, vertė Eglė Grucytė

KUNIGAIKŠTIS JONUŠAS RADVILA

1579-1620

Foto: Kunigaikštis Jonušas Radvila

Kunigaikštis Jonušas Radvila – LDK pataurininkis, Vilniaus kaštelionas, Mikalojaus Radvilos Rudojo anūkas, Kristupo Radvilos Perkūno ir Kotrynos Ostrogiškės sūnus, Boguslavo Radvilos tėvas, paskutinės reformatų Lietuvoje globėjos kunigaikštytės Karolinos Liudvikos Radvilaitės senelis. Šiais metais lapkričio 7 d. sukanka 400 metų nuo Jo mirties.

Jonušas Radvila I – Kristupo Radvilos Perkūno ir Kotrynos Ostrogiškės sūnus – gimė 1579 metų liepos 22 dieną Vilniuje. Vos sulaukęs 16 metų kartu su broliu Kristupu (1585-1640) buvo išsiųstas mokytis į Vokietiją. Nuo pat jaunystės tėvas jį

ėmė į karo žygius. Dar būdamas vaikas buvo sužadėtas su Sofija Olelkaite – Chodkevičių globotinė. Našlaitė Sofija buvo to meto turtingiausia Lietuvos nuotaka. Bet jos, sulaukusios pilnametystės (14 metų), globėjai jau nebenorėjo išleisti už kunigaikščio Jonušo. Dėl to vos neprasidėjo karas tarp Radvilų ir Chodkevičių. Kristupas Perkūnas Radvila už vedybinės sutarties nevykdymą Chodkevičius padavė į Tribunalą. Chodkevičiams už sutarties nevykdymą buvo priteista išmokėti 6 mln. grašių kompensaciją Radviloms. Chodkevičiai griebėsi ginklo, į savo Vilniaus rūmus

Foto: Elżbieta Sofija Hohencolern Radvilienė

sutelkė dideles pajėgas. Radvilos – taip pat. Dvi galingiausios Lietuvos giminės vos nepavertė Vilniaus karo arena. Įsismarkavusius didikus nuraminti stengėsi garbingi senatoriai, Andrius Volanas atspausdino į juos atsišaukimą. Vos ne vos, įsikišus karaliui, buvo išvengta karo veiksmų. 1600 m. spalio 1 d. Jonušas Radvila I vedė Sofiją Slucką iš Olelkaičių, paveldėjusią Slucko-Kopylio kunigaikštystę, ir tapo turtingiausiu Lietuvos didiku. 1612 metais Sofija, būdama 27-erių metų, mirė gimdydama: nei paskutinis nei kiti du anksčiau gimę jų vaikai – sūnus Mikalojus XII ir dukra Kotryna, neišgyveno. Vienintelį, pasiekusį pilnametystės sūnų Boguslavą, Jonušui Radvilai pagimdė antroji žmona Elżbieta Sofija Hohencolern.

Jonušas buvo karingo charakterio. 1606 m., susipykęs su karaliumi Žygimantu Vaza, dalyvavo Krokuvos vaivados Mikalojaus Zebžydovskio suorganizuotame rokoše – Lietuvos ir Lenkijos šlėktų maište prieš karalių. Dėl to įgijo pravardę rokošininkas (maištininkas). Pralaimėjęs maištininkams, pasitraukė į užsienį – gyveno Prancūzijoje, Šveicarijoje. Grįžo 1610 metais. Po pirmosios žmonos Sofijos Olelkaitės (1598-1612) mirties, 1613 m. vedė Brandenburgo elektoriaus dukrą Elżbietą Sofiją Hohencolern (1589-1629) ir apsigyveno Gdanske. Vėliau įsigijo Lichtenbergo pilį Frankonijoje (dab. Bavarija), gyveno Vokietijoje. 1618 m. Jonušas Radvila buvo paskirtas Vilniaus kaštelionu, tad kurį laiką gyveno Vilniuje. Tačiau dažnai būdavo ir Gdanske.

Mirė vos sulaukęs 41 metų, po gan ilgą laiką kamavusios ligos – epilepsijos, 1620 m. lapkričio 7 d. savo tarno Čarlinskio namuose Čarlina, netoli Gdanskio. Brolio Kristupo II Radvilos

rūpesčiu kūnas buvo parvežtas į Vilnių sausio 12 d. Po mėnesio – 1621 m. vasario 12 d., šeštadienį, iškilmingai buvo pašarvotas Vilniuje Jonušo Radvilos rūmuose. Sekmadienio ryte Vilniaus reformatų bažnyčioje buvo atlaikytos gedulingos pamaldos su ilgais pamokslais lenkų, vokiečių, lotynų kalbomis, psalmių giedojimu. Pirmadienį gedulinga procesija pajudėjo Dubingių link. Antradienį, vasario 15 d., karstas su Jonušo Radvilos palaikais buvo padėtas ant katafalko Dubingių reformatų bažnyčioje, kurios statybą velionis finansavo, buvo laikomos gedulingos pamaldos, sakomi pamokslai įvairiomis kalbomis: vokiškai – dėl velionio žmonos Elżbietos Hohencolern, lenkiškai – giedamos psalmės.

Vasario 16 d. kunigaikščio Jonušo Radvilos kūnas buvo palaidotas Dubingių reformatų bažnyčios kriptoje, šalia senelio Mikalojaus Radvilos Rudojo bei kitų giminaičių. Bažnyčioje, kurią pats pastatė, į kurios mauzoliejų perkėlė anksčiau mirusių giminaičių kunigaikščių Radvilų palaikus.

Be Dubingių reformatų bažnyčios, Jonušas Radvila fundavo pirmosios reformatų bažnyčios Slucke, savo žmonos valdose, statybą 1615 m., taip pat pastatė bažnyčias reformatams Kopyliuje ir Kopyseje. Slucke prie bažnyčios 1617 m. kunigaikščio rūpesčiu buvo įsteigta mokykla, vėliau – reformatų Sinodo išlaikoma gimnazija, egzistavusi iki 1914 metų.

Foto: Sofija Olelkaitė Radvilienė

D. Gudliauskienė

Pasinaudota:

<https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/KLIO/article/view/KLIO.2017.001/13077>

Jonušo Radvilos laidotuvės Dubingiuose XVII a. pradžioje

1621 m. vasario mėn. Vilniuje prasidėjo kašteliono Jonušo Radvilos, mirusio po ilgesnį laiką jį kamavusios ligos 1620 m. lapkričio 7 d. savo tarno Čarlinskio namuose Čarline (netoli Gdanskio karališkuose Prūsijoje), neužilgo po sūnaus Boguslavo krikštyną, vykstant gydytis į garines pirtis Vokietijoje, perlaidojimo ceremonijos procesas, turėjęs pasibaigti Dubingiuose. Jonušas Radvila *Testamente* išreiškė norą būti palaidotas savo paties *išmūrytoje Dubingių bažnyčioje* greta savo protėvių kūnų ir taip pat *be ceremonijų ir prietaringų apeigų*. Laidotuves turėjo organizuoti velionio žmona ir brolis Kristupas II Radvila. Vis dėlto mirusysis užėmė per daug aukštą vietą luominėje visuomenėje, todėl kuklių laidotuvių idėja liko tik mirusia *Testamento raide*. Po kelių savaičių žinia apie Vilniaus kašteliono mirtį pasiekė jo brolių Kristupą II Radvilą, o pastarasis iš karto išsiuntinėjo pranešimus ir kvietimus į laidotuves artimiesiems, savo ir mirusiojo bičiuliams, tarnams bei klientams. Jau nuo lapkričio pabaigos ėmė gauti grįžtamąją informaciją: plaukė didikų užuojautos, laidotuvių laiko ir vietos patikslinimai, pranešimai apie dalyvavimą. Antai, Stanislovas Kiška laiške Kristupui II Radvilai rašė, kad ir anksčiau gaudavęs žinių apie Jonušo Radvilos mirtį, tačiau jomis netikėjo, viskas tapo aišku, kai apie tai pranešė pats lauko etmonas. Antros eilės pusbrolis Albrechtas Radvila, užjausdamas Kristupą II Radvilą, paguodai rinko žodžius apie mirties neišvengiamumą: *Visi tokį Viešpaties nutarimą ir nuosprendį patirsime*. Daugelis pranešė apie pasirengimą dalyvauti laidotuvėse. Pavyzdžiui, tvirtą pažadą, nebent *Dievas pagailėtų sveikatos*, atvykti į laidotuves davė Žemaitijos kaštelionas Adomas Tolvaiša, paskutinę

pagarbą atiduoti mirusiajam buvo pasirengęs LDK iždininkas Kristupas Naruševičius ir kiti didikai, bajorai ir žemionys. Graudų ir kupiną paguodos laišką Kristupui II Radvilai lapkričio pabaigoje parašė Saliamonas Risinskis, kur rašė, jog žinią apie J. Radvilos mirtį gavęs, kai grįžo iš Vyžuonų į Vilnių. *Verkia velionio tarnai, verkiame ir mes, vėliau atsiras ir kiti, kurie jo gailės*, – rašė jis patronui. S. Risinskis tvirtino, kad mirus tokiai stipriai reformatų Bažnyčios atramai, Kristupas II Radvila lieka bene svarbiausiu šios Bažnyčios patronu.

Velionis reformatų visuomenės laikytas kalvinistų bažnyčių mecenatu, todėl dalyvauti jo laidotuvėse – reiškė parodyti pagarbą ne tik Radvilų giminei, bet ir pademonstruoti *Lietuvos Vienatos* elito sutelktumą. Visų distriktų dvasininkija vieningai *kartu su visa Dievo bažnyčia* rengėsi *širdingai apverkti tą nelaimingą naujieną*. Užnerio superintendente rūpesčiu į Vilnių vyko visi distrikto ministrai, taigi keturi Biržų kunigaikštystėje buvusių bažnyčių kunigai. Biržų mokyklos rektorius Adomas Rasijus suorganizavo gedulingo rinkinio, skirto velioniui, išleidimą. Laidotuvėse gausiai dalyvavo Biržų kunigaikštystės ir kitų valdų bajorai žemininkai, atliekantys karinę tarnybą ir pavaldūs Kristupui II ne tik kaip valdų savininkui, bet ir kaip lauko etmonui. Nuvykti į Dubingius jie gavo po 100 auksinų. Biržų dvaro vynininkas, K. II Radvilos pavedimu, turėjo vykti į Dubingius, *į laidotuves patarnauti Jo Kunigaikštiskajai Šviesybei*. Neabejotinai turėjo dalyvauti stambesnių dvarų seniūnai.

1621 m. Papilio seniūno laiške K. II Radvilai minima, kad *būnant Dubingiuose kunigaikštis buvo užsiminęs apie gerą stalių*, kurio jis laukias Papilyje. Buvimas tais metais Dubingiuose ir Vilniuje, aišku, buvo susijęs su Jonušo Radvilos laidotuvėmis. Laidotuvių ceremonijos rengimas suintensyvino korespondencinę komunikaciją Biržų Radvilų valdose. Kviečiami buvo ne tik Radvilų dvarų visuomenės žmonės, bet ir žymūs valstybės dignitoriai. K. II Radvila rašė Vilniaus vyskupui, kviesdamas asmeniškai atvykti į Dubingius arba atsiųsti nuo savęs kokį pasiuntinį. Kviestas Aleksandras Chodkevičius atsiprašinėjo, kad negalės atvykti į laidotuves dėl neatidėliotinių reikalų Lenkijoje. *Dėl giminytės pareigos ir krikščioniškos bendrystės* dalyvauti labai norėjo J. K. Chodkevičius, tačiau sunkiai sergančio jo neišleido namiškiai. *Paskutinę tarnystę mirusiam kunigaikščio kūnui* norėjo atlikti M. Trizna, tačiau dėl ligos negalėjo atvykti. Mikalojus Hlebavičius laiške teisinosi K. II Radvilai, jog norėjo vykti į laidotuves, tačiau reikalai privertė jį vykti į Rusiją. Vietoj savęs jis atsiuntęs Minsko pavieta raštininką ir savo klientą Viaževičių. Kai kurie kviestieji nespėjo atvykti, nes per vėlai gavo informaciją apie laidotuvių vietą ir laiką. Štai Andrius Vaina K. II Radvilos laišką apie vasario 16 d. įvyksiančias laidotuves rado grįžęs į savo palivarką Skrobotėnuose tik vasario 12 d. Šiame, anot vieno amžininko, *suvažiavime* turėjo dalyvauti ir LDK kancleris Leonas Sapiega. Laidotuvėse dalyvavo kelių mėnesių velionio sūnus Boguslavas Radvila, atvykęs atskira karieta su motinos dvaro palyda, prižiūrimas dvariškio Danielio Naborovskio. Kviečiamas buvo ir valdovas Zigmantas Vaza, tačiau jis vietoje savęs laidotuvėse įpareigojo dalyvauti Žemaitijos seniūną.

Foto: N. Ordos (1807-1883) *Dubingių pilis ir bažnyčia*

Laidotuvių organizavimu rūpinosi penki Radvilų dvariškiai: Dovydas ir Adomas Steckievičiai, Saliamonas Risinskis, Stanislovas Ciesielskis ir Dubingių seniūnas Martynas Pačanovskis. Laidotuvių poreikiams iš dvaro išdo jiems buvo išmokėta 1791 auksinas. Karstas velioniu gamintas iš alavo. Medžiaga jam kainavo 275, o aukšakalio darbas – 1050 auksinų, karsto atgabenimas – 200 auksinų. Iš korespondencijos aiškėja, kad kortežas su velionio palaikais iš Čarlino jau 1620 m. lapkritį pajudėjo LDK link. Lietuvoje Vilniaus kašteliono palaikai iškilmingai buvo sutinkami ir pagerbiami didesnėse vietovėse. Viena tokių, kurią pasiekė sausio pradžioje, buvo Valkininkai. Vasario pradžioje laidotuvių procesija stabtelėjo Vilniuje. Velionio palaikų pargabenimu iš karališkųjų Prūsų rūpinosi kunigas Arminijus ir dvariškis Jonas Švykovskis. 1621 m. proginio pamokslo autorius, kunigas Jonas Zigrovijus tvirtino, kad J. Švykovskis Kristupo II Radvilos pavedimu vyko į Prūsiją, nepaisydamas ten išplitusio maro, parvežti K. II Radvilos brolio kūno. 1620 m. gruodžio mėn. pabaigoje K. II Radvila rašė vienam dvariškiui, jog iškart po švenčių ketina *vykti su šviesios atminties brolio kūnu į Lietuvą*. Vežikams, keletą savaičių vežusiems J. Radvilos kūną iš Prūsijos į Vilnių, sumokėta 98 auksinai. Velionio kūnas iki laidotuvių prabuvo Vilniuje apie mėnesį (1621 m. sausio 12 d. - vasario 12 d.). Tarnams, saugojusiems ir prižiūrėjusiems palaikus, sumokėta 204 auksinai dienpinigių. Reformatų kunigams M. Bankovskiui, T. Chociševskiui ir J. Biskupskiui, iš gudiškų valdų atvykusiems į Vilnių, padengtos kelionės išlaidos. *Laidotuvių poreikiams* Dubingiuose iš Radvilų dvaro išdo skirtos nemažos

sumos pinigų Vilniaus ir kitų artimiausių Radvilų valdų dvariškiams: D. Steckievičiui – 800, A. Steckievičiui – 250, S. Risinskiui – 320, S. Ciesielskiui – 221 auksinas. Staltiesėms išleista 140, žvakėms – 71, vežikams, gabenusiems palaikus iš Vilniaus į Dubingius, – 48 auksinai. Dvariškis K. Kosmovskis midų ir alų laidotuvėms pirkto Kaune. Matyt, kažkiek remontuota Dubingių bažnyčia, nes dailininkui už *įvairius darbus Dubingiuose* sumokėta keliolika auksinų. Pasirūpinta į laidotuves atvykstančiais gausiais svečiais. Vien iš Vokietijos atvykstančiųjų tarnų ir arklių priežiūrai skirta 444 auksinai.

Velionio kūnas oficialiai buvo pašarvotas vasario 12 d. iki 14 d. Vilniaus dvaro rūmų kambaryje, apmuštame juodos spalvos audiniais, priešais didžiąją menę. Kambario viduryje buvo padaryta nemaža pakyla, arba katafalkas, pridengtas juodu aksominiu audiniu, o aplink po visą kambarį ištiestas baltas audinys. Aksominis audinys buvo išpuoštas paaukuotais Radvilų herbais. Ant katafalko stovėjo karstas su palaikais, apmuštas juodu aksomu, apstatytas paaukuotomis žvakėmis, viršuje – sidabro spalvos šilkinis kutas. Karsto galvūgalyje ant nedidelės juodos aksominės pagalvėlės buvo padėta raudona kunigaikščio karūna, papuošta brangakmeniais, bet be kryželio viršuje. Ant karsto buvo padėtas turkiškas kardas, kurį turkų sultonas buvo dovanojęs karaliui Steponui Batorui, o šis padovanojo velionio tėvui Kristupui I Radvilai Perkūnui. Virš karsto kabėjo didelis aksominis juodas bal-dakimas su šilkinio kutu. Karsto galvūgalyje ant sienos baltame atlase buvo užrašyta: *Pro Christo et Patria, et amico condor et hoste. Invidiam spero,*

misericordiam sparno. Maskvos invazijos metu į Karaliaučių išvežtų LDK arklininko Boguslavo Radvilos paveikslų inventoriuje pažymėtas *Jonušo Radvilos šokis su giltine* kaip tik galėjo vaizduoti karste gulincio didiko atvaizdą. Priešais esantis kitas kambarys taip pat buvo išmuštas juodu audiniu, o virš durų kabėjo velionio portretas. Prie įėjimo tarp langų stovėjo stalas, apdengtas juodu aksomu iki pat žemės, prie sienų sustatyti suolai, apdengti juoda gelumbe. Šiame kambaryje kasdien sakyti pamokslai. Priemenėje ant sienos kabėjo pėstininkų, kurie ėjo garbės sargybą, muškietos.

Vasario 14 d. 3 val. po pietų prasidėjo laidojimo ceremonija. Laidotuvių procesijoje, kuri judėjo Vilniuje pro pilį Bernardinų gatvę, dalyvavo daug žmonių: pradžioje 60 raitų bajorų, ginkluotų muškietomis ir karabinais su juoda vėliava, ant kurios buvo Radvilų herbas, po to važiuojo 60 rogių. Už jų jojo 50 raitų dvaro tarnų, taip pat su juoda vėliava, kurioje buvo pažymėtas herbas su valtės simboliu (*Jonušo Radvilos senelės Kotrynos Ivinskos, Kristupo Radvilos Perkūno motinos, herbinių simbolis*). Už jų judėjo trečia – 90 raitelių kuopa su vėliava, kurioje buvo herbas – Pusmėnulis su žvaigžde. Ketvirta – 48 raitelių kuopa jojo su vėliava, pažymėta Ostrogiškių giminės herbu. Penkta – 60 raitelių kuopa jojo su vėliava, kurioje buvo Vyties simbolis. Už jos – 110 žmonių šešta husarų kuopa, nešusi vėliavą su Radvilų giminės herbu, ir septinta – apie 100 žmonių husarų kuopa, kurios vėliavoje buvo pažymėti visi su Jonušu Radvila susiję herbai. Minėtos raitelių kuopose daugiausia buvo kareivių iš Kristupo II Radvilos būrių. Už raitelių ėjo Vilniaus miesto vaitas su miestiečių atstovais, dviem eilėmis trys pėstininkų vėliavos, vietos miestelėnai, už kurių šeši žirgai traukė roges su alaviniu karstu, padėtu ant šešių pritvirtintų varinių rutulių. Karsto kampuose buvo keturi ereliai su kunigaikštiskomis kepurėmis, o ant jų krūtinė – Trijų trimitų herbas. Ant karsto šonų buvo velionies herbas, o erelių, liūtų, lapų ornamentinės detalės buvo paauskuotos. Už karsto jojo keli raiteliai, teatralizuotai atspindintys velionio gyvenimą. Po jų giedodama giesmės ėjo reformatų mokyklos bendruomenė (greičiausiai tai buvo Vilniaus reformatų gimnazijos atstovai), giesmės buvo giedamos lenkiškai. Ją sekė 32 reformatų pamokslininkai. Toliau 6 žirgais buvo vežamas velionio kūnas, kurį prižiūrėjo keliasdešimt dvariškių. Kūną

lydėjo Kristupas II Radvila, velionio žmona Elžbieta Sofija, LDK raštinkas Steponas Pacas, Brandenburgo kunigaikščio pasiuntinys Lema, Kristupas Kiška, Kristupo II žmona Ona Kiškaitė, Vitebsko ir Minsko vaivados, Žemaitijos seniūnas, daug dvariškių, už jų – plačioji visuomenė ir keletas rogių karietų. Laidotuvėse dalyvavo ir Brandenburgo atstovai, nes velionis Jonušas Radvila 1613 m. buvo vedęs Brandenburgo elektoriaus Jono Jurgio dukrą Elžbietą Sofiją. Dėl šių vedybų J. Radvila palaikė tamprius ryšius su Brandenburgo Pamario ir Prūsijos kunigaikštiskais dvarais. Vokiečių palydos (tarnų ir arklių) poreikiams iš Radvilų dvaro išdo sumokėta 444 auksinai.

Vasario 16 d. Jonušas Radvila palaidotas Dubingių reformatų bažnyčioje. 1627 m. Kristupas II Radvila pasamdė karaliaus meistrą Vilhelmą sukurti broliui Jonušiui marmurinį antkapį. Dubingių seniūnas Pačanovskis, suderinęs su Užnerio dvarų urėdininku M. Piuru, amatininkui už darbą turėjo sumokėti 200 auksinų.

Jonušo Radvilos mirtis sukėlė proginės funeralinės literatūros rezonansą. Vienas po kito pasirodė epitafiniai kūriniai. Vieną tokių parašė Vilniaus distrikto pamokslininkas Jonas Zigrovijus, 1621 m. Vilniuje jis išleido *Pamokslą, išlydint <...> Jonušo Radvilos kūną*. Liubčioje, Petro Kmitos spaustuvelyje, išėjo Biržų gimnazijos rektoriaus Adomo Rasijaus laidotuvių lotyniškų tekstų rinkinys, dedikuotas velionio broliui Kristupui II Radvilai. Mėnuo po laidotuvių Liubčioje išspausdintas poetinis rinkinys, kuriame savo kūrinius sudėjo Beniašas Budnas, Danielius Naborovskis, Andrius Loechius Skotas, Janas Rybinskis. Rinkinyje neatrasime naujų biografinių Jonušo Radvilos duomenų, jame labiau pabrėžti netekties ir eschatologiniai motyvai. 1621 m. kovo mėn. funeralinį leidinį taip pat išleido Vilniaus reformatų gimnazija. 1625 m. Vilniuje išspausdintas Pauliaus Demetrovičiaus, vėlesnio Dubingių kunigo, laidotuvių pamokslas, kurį jis sakė 1621 m. vasario 15 d. Vilniuje, prieš išlydint laidotuvių procesiją į Dubingius.

Prof. dr. Deimantas Karvelis

Iš www.evangelija.lt/s/html2print?h2p=5453

Boguslavas Radvila

1620-1669

Šių metų gegužės 3 d. sukako 400 metų, kai gimė kunigaikštis **Boguslavas I Radvila** (lenk. *Bogusław Radziwiłł*), Abiejų Tautų Respublikos valstybės ir karinis veikėjas, Šventosios Romos imperijos kunigaikštis iš Biržų – Dubingių Radvilų šakos, Jonušo Radvilos I ir Brandenburgo princesės Elžbietos Sofijos Hohencolern sūnus.

Boguslavas Radvila gimė 1620 m. gegužės 3 d. Gdanske, mūriniame namelyje, kurį jo tėvui buvo išnuomojęs Gdanско burmistras Janas van der Lindė. Boguslavo krikštatėviu buvo pakviestas Čekijos karalius Frydrichas V. Tačiau vos po septynių mėnesių nuo sūnaus gimimo mirė tėvas kunigaikštis Jonušas, globėju paskyręs savo brolių kunigaikštį Kristupą Radvilą II. Iki aštuonerių metų Boguslavas augo su motina toli nuo Lietuvos – tėvo išgytoje Lichtenbergo pilyje Frankonijoje.

1628 m. vasario 27 d. motinai Elžbietai Sofijai antrąkart ištekęs už Saksonijos Lauenburgo hercogo Juliaus Henriko, Boguslavą pasiėmė į Vilnių jo globėjas dėdė Kristupas Radvila II. Boguslavas pradėjo mokytis dėdės įsteigtoje Kėdainių evangelikų reformatų mokykloje.

1635 m. kunigaikštis Kristupas *išvyko į Livoniją pradėti karo su švedais ir pasiėmė sūnėną į stovyklą, kad šis pasisemtų karinės patirties*, – rašo Edvardas Kotlubajus knygoje *Radvilos*.

1636 m. Boguslavas Radvila buvo pripažintas pilnamečiu ir perėmė iš tėvo paveldėtas didžiules valdas. Dėdė jį įkurdino karaliaus Vladislovo IV rūmuose. Šešiolikmetis Boguslavas jau buvo išrinktas seimo deputatu. Pasibaigus seimui, to meto jaunimo papročiu 1637 m. išvyko į užsienį. Olandijoje studijavo Utrechto universitete. Daug keliavo, aplankė ne tik Prūsiją, Olandiją, bet ir Angliją, Vokietiją, Prancūziją, Ispaniją. Aštuoniolikmetis – 1638 m. buvo paskirtas vyriausiu LDK vėliavininku, o nuo 1646 m. – LDK didysis arklininkas, daugkartinis Abiejų Tautų Respublikos pasiuntinys.

Boguslavą kviesdavosi ir maloniai priimdavo kunigaikščiai, karaliai. Anglijos karalius Karolis I jam dovanavo laivo, kuriuo Boguslavas išplaukė į Bataviją. LDK karalaitę Joną Kazimierą lydėjo jo kelionėje į Lenkiją per Olandiją, Fryziją iki Brandenburgo markgrafystės. Po to Boguslavas vėl grįžo į Olandiją, stojo savanoriu į Oranijos kunigaikščio Henriko

kariuomenę, dalyvavo Nyderlandų išsivadavimo karuose prieš Ispaniją. 1640 metais gavo žinią, kad mirė jo globėjas dėdė Kristupas II, grįžo į Lietuvą, bet ilgai neužsibuvo. Vėl išskubėjo į Olandiją padėti Oranijos kunigaikščiui kovoti su ispanais, pasižymėjo dideliu narsumu, paėmė daug ispanų belaisviais. Buvo greitas išsižeisti, ūmus, keletą kartų vos išvengė dvikovų. Teko įsikišti valdovams, net buvo sargybos trumpam pasodintas į Bastilijos tvirtovę. 1643 m. dalyvavo karaliaus Liudviko XIII laidotuvėse. Prancūzijos karalienė regentė mėgino už jo ištekinti tai vieną, tai kitą kunigaikštę, bet Boguslavas nepasiliko Prancūzijoje, grįžo į Tėvynę.

Boguslavas artimai bičiuliavosi su kartu augintu, vienojai auklėtu globėjo dėdės Kristupo II sūnumi Jonušu. Boguslavui teko kovojo XVII a. vidurio karuose su Švedija ir Rusija, buvo vienas iš LDK kariuomenės vadų. 1648–1654 m. slopino Bogdano Chmelnickio sukilimą, 1654–1655 m. dalyvavo kare su Rusija. Kartu su pusbroliu Jonušu Radvila buvo vienas iš Kėdainių sutarties su Švedija iniciatorių. Sutartį 1655 m. spalio 20 d. Kėdainiuose pasirašė

1134-i didikai ir bajorai. Šia sutartimi buvo nutraukta unija su Lenkija ir sudaryta su Švedija.

Buvo tikėtasi, kad Švedija geriau apgins lietuvių didikų interesus, bus gauta parama karui prieš Rusiją, Lietuvoje bus palikta senoji tvarka, luominė ir religinė laisvės.

Dėl šios sutarties Lenkijoje iki šiol Boguslavas Radvila, kaip ir Jonušas Radvila, laikomas Abiejų Tautų Respublikos išdaviku. Lietuvoje jis – patriotas, gynęs Lietuvos Didžiąją kunigaikštystę nuo Maskvos carų kėsinimosi.

Po pralaimėtų ATR vidaus karų, Boguslavas pasitraukė į Prūsiją, 1657 m. buvo paskirtas šio krašto generaliniu elektoriumi, 1657–1665 metais generalgubernatoriumi.

1655 m. mirus pusbroliui Jonuši Radvilai tapo jo vienintelės dukters Anos Marijos globėju.

Foto: Ana Marija Radvilaitė Radvilienė

Koklis Biržų muziejuje su kunigaikščio Boguslavo Radvilos inicialais ir heraldika.

Epitafija Karaliaučiaus katedroje Boguslavui ir Anai Marijai Radviloms

Boguslavas įkurdino Aną Mariją Radvilaitę pas Kuršo kunigaikštienę, nes jo valdas buvo užėmusi ATR kariuomenė. Karo veiksams apimus, pamažu įsiviešpatavus taikai ir ramybei, kunigaikštis Boguslavas Radvila, nutarė vesti gerai išauklėtą, dailią savo globotinę. Tam turėjo įtakos ir ta aplinkybė, kad kunigaikštė buvo paveldėjusi didžiules valdos, kurios galėjo atitekti pašaliniam, ypač katalikui. Jų amžiaus skirtumas – 20 metų tais laikais nebuvo kliūtis. Boguslavas Radvila išsirūpino leidimą vesti giminaitę ir 1665 m. lapkričio 27 d. jie iškilmingai susituokė Liepojoje.

1667 m. vasario 27 d. Boguslavui ir Anai Marijai Radviloms Karaliaučiuje gimė duktė Liudvika Karolina.

Kunigaikštis Boguslavas Radvila su žmona gyveno neilgai. 1667 m. kovo 24 d., praėjus mėnesiui po dukters gimimo, Ana Marija mirė.

Po dviejų metų Boguslavas Radvila, grįždamas namo pakeliui į Karaliaučius, 1669 m. gruodžio 31 d. mirė nuo širdies smūgio. Jam tebuvo 49 metai.

Boguslavas Radvila – paskutinis Biržų-Dubingių Radvilų šakos vyriškos lyties palikuonis.

Jam mirus plačių Radvilų valdų savininke paliko jo vienintelė dukra Liudvika Karolina Radvilaitė. Ja iki pilnametystės rūpinosi vienuolika globėjų, tarp kurių pirmasis buvo Brandenburgo elektorius Frydrichas Vilhelmas.

Didžiąją gyvenimo dalį pragyvenęs Prūsijoje, Boguslavas Radvila tik vieną kartą lankėsi Biržuose, bet ir prieš šimtmečius buvo įvaldytos nuotolinio darbo technologijos – jis po pusbrolio Jonušo Radvilos mirties puikiai valdė Biržų kunigaikštystę, atstatinėjo Biržų pilį, ypatingai rūpinosi tvirtovės fortifikacijos darbais.

Boguslavas Radvila ir jo žmona Ana Marija Radvilaitė Radvilienė buvo palaidoti Karaliaučiaus katedroje. Jiems ant Katedros sienos buvo sukurta paminklinė lenta su epitafijomis, kuri per II pasaulinį karą, subombardavus šventovę, smarkiai nukentėjo, bet išliko.

2009 metais atstatytoje istorinėje Karaliaučiaus katedroje buvo restauruotas LDK paskutinio Radvilų giminės reformato kunigaikščio Boguslavo Radvilos (1620-1669) ir jo žmonos Anos Marijos (1640-1687) antkapis su epitafijomis. Tą darbą puikiai atliko lenkų restauratoriai.

Dabar restauruotoje katedroje įrengtas Istorijos muziejus, Ortodoksų ir Evangelikų liuteronų koplyčios.

D. Gudliauskienė

Remembrance Day – Raudonosios aguonos diena

Pirmoji pasaulinio karo aukų atminimo diena Didžiojoje Britanijoje bei kitose Britų tautų sandraugos šalyse pradėta švęsti 1919-aisiais metais. Ji žymi 1918 m. lapkričio 11 dienos 11 valandą, kai visi ginklai nutilo, ženklindami Pirmojo pasaulinio karo pabaigą, ir buvo pasirašytos Paliaubos. Iš pradžių ši šventė ir vadinosi Paliaubų diena. Po Antrojo pasaulinio karo Paliaubų diena (*Armistice Day*) buvo pervadinta į Atminimo dieną (*Remembrance Day*). Tačiau kur kas populiarnesnis jos pavadinimas yra Raudonosios aguonos diena, skirta Tautų Sandraugos šalių žuvusiems kariams atminti, o pastaruoju metu šią dieną pagerbiamos visos karų bei teroro aukos.

Atminimo ceremonijos įvairiose šalyse vyksta artimiausią sekmadienį. Prie paminklų dedami aguonų žiedų vainikai, žmonės segi raudonus aguonų žiedus, pagerbdami ir prisimindami žuvusius įvairiuose karuose, kariniuose konfliktuose.

Raudonosios aguonos diena jau daug metų po Nepriklausomybės atgavimo minima ir Lietuvoje. Minėjimą inicijuoja ir rengia Jungtinės Karalystės ambasada tradiciškai Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje, kurioje vyksta ir Tarptautinės Bažnyčios pamaldos. Šiais metais, kaip ir daugelis kitų renginių, ceremonija vyko virtualiai, per vaizdo įrašą lapkričio 8 dieną.

Atminimo dienos minėjimą, įrašytą Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje, įžangos žodžiu pradėjo Jungtinės Karalystės (JK) gynybos atašė, JK Karališkųjų oro pajėgų eskadrilės vadas Steve Gleisinger.

Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis pasveikino virtualius dalyvius ir svečius, prisiminė savo prosenelių, dalyvavusių Pirmajame pasauliniame kare, pasakojimus ir meldė taikos.

Romos katalikų bažnyčios Lietuvos vyskupų konferencijos gen. sekretoriaus padėjėjas kun. Mykolas Sotničenka paskaitė iš Ezekielio knygos 37,12-14: *Viešpats Dievas taip kalba. Tikėkite manimi, atversiu jūsų kapus ir prikelsiu jus iš kapų... kai atversiu jūsų kapus ir prikelsiu jus iš jūsų kapų, jūs žinosite, kad aš esu Viešpats.... parvesiu jus į jūsų žemę, kad žinotumėte, jog aš, Viešpats, pasakiau ir padarysiu...*

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky skaitė iš Koheleto (*Mokytojo, Ekliaziasto*) knygos *Viskam yra metas: ...laikas tylėti ir laikas kalbėti... laikas karui ir laikas taikai*. Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorijos prezidentas kurt. Nerijus Krikščikas skaitė iš Danieliaus knygos 12 skyriaus 1-3 eilutes: *daugelis miegančiųjų žemės dulkėse atsisib: kai kurie – amžinajam gyvenimui, kiti – gėdai ir amžinai negarbei. Išmintingieji švytės dangaus skliauto spindesiu, o vedusieji daugelį į teisumą bus tarsi žvaigždės per amžių amžius*.

Lietuvos musulmonų dvasininkas muftijus Romas Jakubauskas meldėsi Korano žodžiais.

Iš Liuteronų bažnyčios į dalyvius kreipėsi Jungtinės Karalystės ambasadorius Brianas Olley, cituodamas žinoma giesmę tapusį britų diplomato sero Cecilio Springo Rice'o (1859–1918) eilėrašį *Prisiekiu Tau, mana šalie ir jį pakomentuodamas*.

Virtualiame karo aukų minėjime dalyvavo gyvai ar atsiųsdami vaizdo

įrašus daugelio Vilniuje veikiančių užsienio valstybių ambasadų vadovai, kariniai atašė: Indijos garbės konsulas Lietuvoje Rajinder Chaudhary, Kanados ambasados reikalų patikėtinis Richard Martin-Nielsen, Prancūzijos ambasadorės pirmoji patarėja Laurence Bernardi, Vokietijos ambasadorius Matthias Sonn bei gynybos atašė plk. ltn. Konstantinas Belini, Jungtinių Valstijų ambasadorius Lietuvoje Robertas S. Gilchrist ir kt.

Tradicinė vainikų, krepšelių, gėlių padėjimo ceremonija vyko gyvai, iškilmingai, kariškiams atiduodant pagarbą, dalyvaujant Krašto apsaugos ministerijos ir Lietuvos kariuomenės atstovams. Paskutinis vainikas buvo padėtas nuo Lietuvos Respublikos.

Ceremonijos pabaigoje trimitininkas Tomas Vaičiulis bažnyčioje pagrojo kūrinių *Paskutinė sargyba*.

Visų gyvai ar už ekranų bei kitų virtualių vaizdo ar garso įrengimų stebinčių *Remembrance Day* buvo paprašyta pora minučių tylos pagerbti visuose karuose ir kariniuose konfliktuose žuvusius pasaulio žmones.

Atminimo dienos tarnavimą baigė JE apaštališkasis nuncijus arkivyskupas Petar Rajič malda ir palaiminimu.

Bažnyčioje tarp maldų vargonais grojo Vilniaus liuteronų bažnyčios vargonininkė Asta Saldukienė, giedojo parapijietė solistė Marija Gutauskienė.

Remembrance Day minėjimo dalyviams, rengėjams dėkojo JK atašė Steve Gleisinger ir pakvietė kitais metais, kaip įprasta, vėl susirinkti į šią šventovę – Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčią.

Gėlės, vainikai, kuriuos įvairių šalių ambasadoriai, kariai padėjo prie Alto-riaus, vėliau buvo nuvežti į Rokantiškių kapines ir padėti ant 2008 metais Afganistane žuvusio reindžerio Džastino Džeimso Kaplzo (Justin James Cupples) kapo. JK gynybos atašė, JK karališkųjų oro pajėgų eskadrilės vadas Steve Gleisinger ir Tony Bishop, Karališkojo aičių pulko veteranas, bei kiti kariškiai atidavė pagarbą Rokantiškėse palaidotam kariui.

Reindžeris Džastinas Džeimsas Kaplzas, gimęs 1979 m. liepos 29 d. Jungtinės Amerikos Valstijose, gyveno Majamyje, Floridoje, taip pat Kou Keivane, Airijoje, kur susipažino su savo būsima žmona lietuvaitė Vilma. 2006 metais jie susituokė. Operacijos *Irako laisvė* metu jis tarnavo Jungtinių Valstijų karinėse jūrų pajėgose. Persikėlęs į Airiją, tarnavo Karališkojo Airijos pulko Pirmajame batalione, o 2007 m. rugsėjį buvo paskirtas į Septintąjį C kuopos būrį.

2008 m. rugsėjo 4 d. rytą pėsčiomis patruliuojant Sangino mieste, šiaurinėje Helmando dalyje (Pietų Afganistanas), reindžeris Džastinas Džeimsas Kaplzas, detonavus savadarbiam sprogstamajam užtaisui, buvo sunkiai sužeistas ir nuo gautų sužeidimų mirė. Jo kūnas buvo parskraidintas į Lietuvą, Vilnių, kur gyvena Jo žmona Vilma. *Jis buvo ypač gabus ir kitų mėgstamas karys, išmokęs puštūnų kalbą ir padėjo 2 PARA kovinei grupei bei Helmando žmonėms siekti realių pokyčių*, – buvo rašoma 2008 metais JK gynybos ministerijos informacijoje.

Karstas su Dž. Kaplzo palaikais, atsisveikinant užklotas Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės vėliava, iškilmingai su kariška pagarba buvo palaidotas Vilniaus Rokantiškių kapinėse.

Pagerbti Jo atminimo kasmet į Rokantiškių kapines atvyksta Britų sandraugos šalių kariniai atašė ir ambasadų darbuotojai.

K. Pulokas, D. Gudliauskienė

*Konferencija M. Mažvydo Vaitkūno
500-osioms gimimo metinēm
paminėti*

Konferencija *Mažvydo šviesa* Martyno Mažvydo Vaitkūno 500-osioms gimimo metinėms paminėti vyko Kaune Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos (LPKTS) salėje 2020 m. spalio 17 d. Ją organizavo Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė, vadovas Sigitas Šamborskis, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (LPKTS), valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, K. Donelaičio draugija, Mažosios Lietuvos reikalų taryba ir kt.

Pranešimus skaitė dr. Algirdas Matulevičius, Mažosios Lietuvos reikalų taryba, Laima Marija Pangonytė, Lietuvos žurnalistė prie Šventojo sosto, Sigitas Šamborskis, Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas, Virginijus Jocys, Etninės kultūros globos tarybos Žemaitijos padalinio pirmininkas, Gintaras Skamaročius, VŠĮ Nemuno euroregiono direktorius ir Kristijono Donelaičio draugijos vadovas, žurnalo Donelaičio žemė leidėjas. Kalbėjo rašytojas, sakmių, knygelių apie Mažąją Lietuvą autorius Laimonas Inis, perskaitęs fragmentą iš savo novelės apie M. Mažvydą *Milžinų kalvos paunksnėje*.

Konferencijos dalyvius įžanginiu žodžiu pasveikino LPKTS Valdybos pirmininkas Vladas Sungaila. LR Seimo narys Arvydas Anušauskas, pasveikinęs Konferenciją, perdavė ir Atkuriamojo Seimo pirmininko Vyt. Landsbergio, kuris tebėra saviizoliacijoje, sveikinimus. A. Anušauskas priminė skaudų faktą – spalio 16-oji, diena prieš konferenciją, yra minima kaip Mažosios Lietuvos gyventojų genocido diena. Net 99 proc. šio krašto gyventojų buvo nužudyti, mirė iš bado, šalčio, buvo kitaip sunaikinti ar priversti palikti savo gimtinę.

A. Anušauskas savo neseniai išleistoje knygoje *Raudonasis teroras* nemažai vietos paskyrė Mažosios Lietuvos tragedijai.

Konferencijos vedantysis S. Šamborskis prisiminė taurios sielos poetę dr. Birutę Baltrušaitytę (1940-1996), kuriai spalio 24 d. būtų sukakę 80 metų. Ji daug rašė apie Mažosios Lietuvos tragediją, išleido eilėraščių knygą *Lietuvininkų ir prūsų žemėj*.

Pranešėjas pabrėžė, kad prieš 500 metų Reformacijos dvasia apšvietė daug amžių tautinę priespaudą kentusią Prūsiją. Jis pasakojo, kad paskutinis vokiečių ordino magistras, Prūsijos kunigaikštis, gediminaitis Albrechtas ir jo pakviesti A. Kulvietis, S. Rapolionis, vėliau M. Mažvydas kūrė ten lietuviybę.

S. Šamborskis pranešė sensacingą žinią: kad pavyko vokiečių šaltiniuose rasti įrodymų, patikslinančių Martyno Mažvydo gimimo datą ir vietą: Martynas Mažvydas gimė 1520 m. lapkričio 17 d., Laukstėnuose. Ir anksčiau buvo nuomonių, kad Mažvydas ten gimė. Laukstėnuose, Šilutės raj. netoli Gardamo ir Ž. Naumiesčio, senokai pastatytas paminklinis akmuo, žymintis pirmosios lietuviškos knygos autoriaus Martyno Mažvydo gimimo vietą.

Pranešėjas daug pasakojo apie Ragainės (dab. Neman) bažnyčią, kurioje nuo 1548 m. iki mirties (1563 m.) kunigavo M. Mažvydas. Minint 450-ąsias pirmosios lietuviškos knygos *Katekizmo* metines, 1997 m. ant buvusios bažnyčios sienos buvo atidengta Atminimo lenta. Bažnyčia dabar paversta bendrabučiu, socialiniais būstais. Viename jos gale ortodoksai įsirengę savo maldos namus, kitame – R. katalikų koplyčia. Rūšiai užversti. Norint surasti Mažvydo palaikus ir juos tinkamai palaidoti, reikia tarpvalstybiniu susitarimu atlikti archeologinius kasinėjimus.

S. Šamborskis prisiminė nuo ko prasidėjo jo veikla Karaliaučiaus lietuvių bendruomenėje: prasidėjus Atgimimui 1989 m. gegužės 20 d. buvo suorganizuota lietuvių eiseną su tautiniais rūbais, vėliavomis per Luižės tiltą iš Panemunės į Tilžę.

Išsamų pranešimą ne tik apie Martyną Mažvydą, bet ir istorinį kontekstą, apie XVI a. Prūsiją pasiekusią Reformaciją, perskaitė istorikas, Mažosios Lietuvos tyrinėtojas ir jos Enciklopedijos vienas iš aktyviausių sudarytojų, straipsnių autorių **dr. Algirdas Matulevičius**. Jis pabrėžė, kad XVI a. pirmieji Reformacijos skleidėjai Lietuvoje – liuteronai – buvo lietuviškiausi. Tai – M. Mažvydas, A. Kulvietis, S. Rapolionis ir kt., mažlietuviai J. Bretkūnas (žymiausias iš jų) buvo mokyčiausi vyrai, daugiausia parašė ir išspausdino knygų lietuvių kalba.

Mažvydas gimė Pietinėje Žemaitijoje, tai yra Paprūsėje, teritorijoje tarp Švėkšnos-Gardamo-Žemaičių Naumiesčio. Miestelėnas. Kaip ir kiti reformatoriai, buvo persekiojamas Katalikų bažnyčios hierarchų, ypač valdovo Žygimanto Augusto motinos, aršios katalikės italės Bonos Sforcos (*Sforza*). Mažvydas 1539–1542 m. galėjo mokytojauti Abraomo Kulviečio įsteigtoje protestantiškoje kolegijoje Vilniuje ir iki 1546 m. gyveno Vilniuje. Dėl Reformacijos idėjų skleidimo buvo persekiojamas, galbūt netgi kalintas – yra pirmasis protestantų kankinys. Jis Karaliaučiaus universiteto rektoriui Johanui Brettschneideriui 1548 m. lotyniškai rašytame laiške save įsivardija pirmuoju tikėjimo kankiniu – *protomartyr*.

Pranešėjas iškėlė hercogo (kunigaikščio) Albrechto vaidmenį: jo dėka plito Reformacija, suklestėjo tautinės kultūros. Albrechtas buvo įsakęs Prūsijos krašto evangelikų bažnyčiose lietuviams pamokslus sakyti lietuviškai, klebonais skirti mokančius lietuviškai. Net vokiečiai kunigai privalėjo mokytis lietuviškai; o kol išmoks, pamokslus turėjo sakyti padedami vertėjų – *tulky*. Taigi, lietuviškos pamaldos vyko daugelyje Mažosios Lietuvos parapijų.

Būtent Albrechtas pakvietė M. Mažvydą atvykti į Karaliaučių mokyti.

1546 m. pavasarį Prūsijos kunigaikštis Albrechtas politiniais ir Reformacijos reikalais atvyko į LDK sostinę Vilnių. Gegužę laišku kreipėsi į Žemaitijos valsčių seniūną (didžiojo kunigaikščio vietininką) Joną Bilevičių, kad šis kuo greičiau atsiųstų į Karaliaučių kelis mokytus ir gerai lietuvių kalbą mokančius jaunuolius. Jie taptų evangelikų liuteronų kunigais Mažosioje Lietuvoje. Žinias patobulintų protestantiškame Karaliaučiaus universitete. J. Bilevičius parinko tinkamą kandidatą – Mažvydą (žinoma, kad jo motina buvo vakarų aukštaitė). Albrechtas kreipėsi į Mažvydą laišku, *Maloniai reikalaujame [...] vadindamas jį „garbingu ir išmoksintu“ (honeste et eruditus) vyru, ir kad kuo greičiau atvyktų į Karaliaučių. Taigi, jau tada M. Mažvydas buvo išsilavinęs, tobulai mokėjęs lotynų kalbą, o ir lenkiškai.*

Visą gyvenimą M. Mažvydas jautė didelę pagarbą kunigaikščiui – apie tai byloja jo laišakai, rašyti iš Ragainės. Kunigaikštis teikė Ragainės kunigui ir materialinę paramą.

Martynas Mažvydas (lotyniškai *Martinus Mosvidius*) 1546 m. rugpjūčio 1 dieną įsimatrikuliavo į Karaliaučiaus universitetą, jam buvo paskirta kunigaikščio Albrechto stipendija. 1548 m. balandžio 5 d. jau baigė teologijos studijas bakalauro laipsniu. M. Mažvydas prašė Prūsijos kunigaikščio paskirti jį lietuvių kunigu į vakuojančias parapijas Labguvoje arba arčiau tėviškės – Ragainę. 1549 m. kovo 18 d. M. Mažvydas buvo paskirtas į Ragainę, neseniai mirus jos

klebonui. Pagal to meto nusistovėjusią tvarką, į mirusio klebono vietą naujai paskirtas klebonas turėjo būti nevedęs ir, kad būtų aprūpinta buvusio kunigo šeima, turėjo vesti pirm-tako kunigo našlę ar dukterį.

Mažvydas vedė mirusio Ragainės klebono Lauteršterno vyresniąją dukterį Benigną. Našlė ir trys jų vaikai mirė maru. Mažvydas rūpinosi likusiais žmonos broliais ir seserimis, šelpė juos.

1554 m. M. Mažvydas buvo paskirtas Ragainės arkidiakonu – vyskupo vietininku. Jis buvo ir mokyklos prie bažnyčios vedėjas. Prūsijos valdovui Albrechtui laiškuose Mažvydas skundėsi, kad Ragainės parapiją rado pusiau katalikišką, net pusiau pagonišką: parapijiečiai neina į Evangelikų bažnyčią, nemoka poterių, maldų, laikosi pagoniškų papročių. Dėl to su parapijiečiais nesutarė, prasti buvo santykiai ir su gretimos Tilžės parapijos dvasininkais. Mažvydas bandė parapijiečius paveikti geruoju, bet jo pamokymų neklausė. Jautėsi bejėgis, lietuvius vadina *kietasprandžiais, barbarais*.

Savo pirmąjį kūrinių *Katekizmą*, skirtą labiausiai Didžiosios Lietuvos išsilavinusiems gyventojams, kad dvasininkai ir dvarponiai šviestų beraščius valstiečius, Mažvydas (*Martynus Maszujdas*) išleido 1547 m. dar studijuodamas Karaliaučiaus

Buv. Ragainės liuteronų bažnyčia dabar

universiteto Teologijos fakultete. 1545 m. Karaliaučiuje, Hanso Weinreicho spaustuviėje, jau buvo išspausdintas pirmasis *Katekizmas* prūsų kalba.

Katekizmo *Prakalboje*, skirtoje LDK ir Prūsijos lietuviams, pabrėžiamas Mažvydo noras, kad knyga pasiektų kiekvieną žmogų. Visi religiniai raštai turi būti prieinami liaudžiai. Mažvydas yra lietuvių literatūrinės kalbos pradininkas.

Be šios knygos, 1549 m. Mažvydas išleido *Giesmę Šv. Ambrozijaus bei Šv. Augustino*. Taip pat *Forma krikštymo*, 1559 m. Tai iš vokiečių kalbos išverstas krikšto apeigų pagal M. Liuterį aprašymas.

Dar vienas Mažvydo 1558 – 1562 metais parengtas leidinys – *Parafrazis, permąstoma poteriaus malda* – maldų ir giesmių rinkinėlis, kurį po jo mirties 1589 m. išleido J. Bretkūnas.

Didžiausias M. Mažvydo kūrinys – *Giesmės krikščioniškos* (I-a dalis – 1566 ir II-a – 1570). Pratarmę parašė pats, bet išleido jau Mažvydo pusbrolis Baltramiejus Vilentas.

Prof. Jūratės Trilupaitienės teigimu, Didžiosios Lietuvos protestantiško giedojimo tradicijas M. Mažvydas perkėlė į Mažąją Lietuvą. Ji 1985 m. rašė: <...>. *Jis pritaikė, išrinko*

žymiausias, geriausias reformatų giesmes, paskleidė jas Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje. Vienintelis žinomas Giesmyno egzempliorius, priklausęs valdovui Albrechtui, buvo saugomas Prūsijos slaptajame valstybiniame archyve Karaliaučiuje. 1921 m. jį rado įžymus baltistas, Karaliaučiaus universiteto rektorius prof. Jurgis Gerulis.

Dr. A. Matulevičius reziūmavo, kad 1547–1570 metais Martyno Mažvydo raštai buvo vieninteliai lietuvių kalba.

Pranešėjas įsitikinęs, kad M. Mažvydas tebėra palaidotas po Ragainės (dab. Neman) buv. evangelikų liuteronų bažnyčios altoriumi ir tikino, kad būtina surasti jo palaikus, kaip buvo surasti Tolminkiemio bažnyčioje, po altoriumi palaidoti poeto, kunigo Kristijono Donelaičio palaikai. Prelegentas kvietė Martyno Mažvydo 500-ąsias gimimo metines plačiai paminėti Lietuvoje. *Juk tai tokia garbinga lietuvių raštijos pradininko sukaktis!* – sakė dr. A. Matulevičius.

Mažosios Lietuvos reikalų tarybos bei klubo *Prūsia* atstovė dr. **Milda Janiūnaitė** apžvelgė garsaus, bet pamiršto kalbininko, baltisto, lietuvių tarmių tyrinėtojo, Karaliaučiaus universiteto rektoriaus prof. Jurgio Gerulio tragišką gyvenimą ir veiklą. *Jo nuopelnas, kad turime M. Mažvydo parengtas Giesmes Krikščioniškas*, – sakė ji.

Prof. J. Gerulis Giesmes surado 1921 m. Prūsijos slaptajame valstybiniame archyve, parengė spaudai ir 1922 m. Kaune išleido fotografuotinį leidimą *Mažvydas. Seniausieji lietuvių kalbos paminklai iki 1570 metams*, išvertė į vokiečių kalbą ir 1923 m. išleido Heidelberge, Vokietija.

Kristijono Donelaičio draugijos vadovas Gintaras Skamaročius savo pranešime daugiau dėmesio skyrė lietuvių bendruomenės egzistavimui, liūdnei padėčiai nušviesti. Apgailestavo, kad Karaliaučiaus krašte baigiama naikinti lietuvių bendruomenę: nebėra lietuviškų mokyklų, iš Lietuvos neįleidžiami lietuvių mokytojai, baigiamas sunaikinti lietuviškos kultūros paveldas. Draugijos leidžiamam žurnalui *Donelaičio žemė* nepakankamai dėmesio skiria vyriausybė, menkai finansuojamas iš *Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo*, o iš prenumeratos toks specifinis leidinys negali išsilaikyti. Kvietė konferencijos dalyvius užsisakyti ir remti žurnalą.

Konferencijoje labai karingai, energingai kalbėjo Lietuvos atgimimo metraštinių, režisierė, italų-lietuvių kultūros

centro vadovė **Laima Margarita Pangonytė**, kuri jaučia moralinę atsakomybę, jog būtų surasti Martyno Mažvydo palaikai, garbingai palaidoti. Ji ragino sutelkti Lietuvos kultūrinių pajėgas, valstybines organizacijas, kad būtų tinkamai įamžintas M. Mažvydo atminimas. *Reikia puoselėti tautinę atmintį, neturime pasiduoti*, – sakė prelegentė, žurnalistė prie Šventojo sosto.

Konferencijoje iš M. Mažvydo parengtų Giesmynų giesmes: *Malonus dėkavojimas ponui Dievui, Apie kentėjimą Jėzaus Kristaus, Giesmę raudinga apie marą* bei ir dabar mūsų bažnyčiose giedamą *Kaip niekingas prapuolingas yr žmogaus šis amžius* pagiedojo Vilniaus Mokytojų namų žemaičių folkloro ansamblis Tyklė, vadovaujamas Vitalijos Brazaitienės.

O Kauno folkloro klubas *Liktužė*, vadovė Jūratė Svidinskienė, pagiedojo Vydūno *Mes Lietuvos vaikai ir Lietuva brangi šalele*.

Leidyklos *Andrena* vadovė **Nijolė Petrošienė** pristatė Mažosios Lietuvos tyrėjo Vytauto Šilo parengtą, išplėstą, naujais straipsniais papildytą knygą *Mažoji Lietuva. Lietuvninkų kovos*. Pirmas knygos variantas tokiu pačiu pavadinimu buvo išleistas 2010 m. Tai kolektyvinis darbas žymių Lietuvos istorikų, Mažosios Lietuvos veikėjų, politikų – Algirdo Matulevičiaus, Erdmono Simonaičio, Vytauto Šilo, Vytauto Grubliausko, Algirdo Antano Gližaičio, Petro Šmito, Algio A. Regio, Alberto Juškos, Dainiaus Žalimo, Aleksandro Vitkaus, Vaclovo Bagdonavičiaus, Aro Lukšo.

Konferencijoje buvo bendru sutarimu priimta **Deklaracija**, kurioje raginama visuomenines organizacijas, valstybės institucijas sutelkti jėgas, ieškant ryšių su kaimyninėmis valstybėmis, aktyviau spręsti kultūrinio paveldo išsaugojimo, bendradarbiavimo su Mažosios Lietuvos (taip pat Baltarusijos, Lenkijos) lietuvių bendruomenėmis, vizų režimo ir kitus klausimus.

Konferencijos pabaigoje žurnalistės Laimos Pangonytės pageidavimu visi pagiedojo Jurgio Zauerveino giesmę *Lietuviais esame mes gimę*.

D. Gudliauskienė

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Archyvinė nuotrauka:

Tautiniais kostiumais pasipuošę lietuviai per Luizės tiltą įžengia į Mažosios Lietuvos sostinę Tilžę, 1989 05 20.

Foto Bernardo Aleknavičiaus

Martynas ... (Mt 5, 11-12)

Dažnai mintys nuklysta prie Mažvydo
Mažai suprasto lietuvių tautos
Titano
Jis toks liuteroniškai kuklus
Tarsi pasislėpęs savo knygos ir bažnyčios šešėlyje
Pažymėtas persekiojimu ir tremtimi
Paženklintas žmogiškosios nesėkmės ženklų
Apsuptas netikėjimo bei prietarų jūros
Tragiško likimo žmogus

Dievo įrankis žmogaus kūne
„Broliai ir seserys
Imkit mane ir skaitykit“...
Martyno plunksnos brėžiu prabyla Sutvėrėjas
„Ir tatai skaitydami permankykit“
Prisakymas suprantantiems senąją kalbą
Vilniaus turtingųjų jaunimui
Raginės būrams
Mums

Kad suprastum parašytą žodį
Turi mokėti skaityti
Žinoti kaip jungiasi raidės
Į žodžius
Į sakinius
Į supratimą ir mintį
Tikėjimą

Imkit Jo žodį ir skaitykit
„Mokslą šitą jūsų tėvai trokšdavo turėti
Ale to negalėjo nei vienu būdu gauti“
Ilgavęs mokslą turi šventę švęsti
Ir giesmes garsiai giedodamas
Garbinti Dievą...

Stumdomas, ujamas
Persekiojamas ir ištremtas
Sėjantis Dievo Žodžio grūdą į dirvą
Neramumų jūroje skleidžiantis tikėjimo šviesą

Palaimintas...

Palaiminti jūs, kai dėl manęs esate niekinami ir persekiojami
bei meluojant visai šmeižiami.

Būkite linksni ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus atlygis danguje.

Juk lygiai taip kadaise buvo persekiojami ir pranašai...

Palaimintas dangaus karalystės tarnas Martynas...

Kun. dr. Valdas Aušra

2020 m. gegužės 28 d.

Paminklinis akmuo Martynui Mažvydui Laukstėnuose.

Į Kėdainių bažnyčią sugrįžo Radvilų sarkofagai

Foto: Radvilų sarkofagai Kėdainių reformatų bažnyčioje

Po šiek tiek ilgiau nei metų pertraukos į Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčią sugrįžo restauruoti kunigaikščių Radvilų sarkofagai. Bažnyčia ir joje esantis kunigaikščių Radvilų mauzoliejus nuo spalio vidurio jau atviri lankytojams ir turistams. Kunigaikščių Radvilų palaikai dar tiriam.

Kėdainių bažnyčios mauzoliejuje daugiau nei 20 metų saugoti kunigaikščių Radvilų sarkofagai dėl drėgmės ir netinkamų sąlygų buvo paveikti korozijos.

Šią vasarą buvo remontuojama Reformatų bažnyčia, požemyje esantis mauzoliejus pritaikytas saugoti palaikus: įrengtas grindinis šildymas, ventiliacijos sistema.

Radvilų sarkofagai 2019 metų rugsėjyje buvo išvežti restauravimui, o kunigaikščių palaikai į Vilniaus universitetą tyrimams. Panaudojant moderniausias technologijas bei mokslo pasiekimus bandoma nustatyti iki šiol nežinomus faktus apie mūsų didikų, jų giminystės ryšius, pagal kaukolių formas atkurti jų portretus. Laukiama DNR tyrimų atsakymų iš Kanados. Iki šiol mauzoliejuje buvo nustatyti Jonušo Radvilos (1612–1655 m.) ir mažamečio jo broliuko Stepono, gimusio 1624 metais ir po kelių mėnesių mirusio, palaikai. Jų senelio – Kristupo Radvilos Perkūno (1547–1603) sarkofage rasti trijų vyrų ir vienos moters palaikai – dviejų vyrų kaulai atitinka Kristupo Radvilos amžių. Tiriami ir kitoje kriptoje palaidotų Kėdainių miestelėnų – reformatų palaikai. Bažnyčioje taip pat bus įrengta šiuolaikiška istorinė ekspozicija, pasakojanti apie Reformatų bažnyčios bei bendruomenės istoriją.

Moksliniai tyrimai ir darbai atliekami Europos kaimynystės programos lėšomis. Kėdainių krašto muziejus kartu su Nacionaliniu istorijos ir kultūros muziejumi – draustiniu Nesvyžius (Baltarusija) vykdė 2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos ir Kėdainių rajono savivaldybės remiamą projektą *Kunigaikščių Radvilų paveldo Kėdainiuose ir Nesvyžiuje išsaugojimas bei pritaikymas turizmo reikmėms*. Šio projekto vertė maždaug 700 tūkst. eurų.

Info iš Kėdainių mugė

STEPONAS JAUGELIS TELEGA

Foto: Kėdainių muziejuje saugoma S. Jaugelio Telegos karsto metalinė lentelė su jam skirta eiliuota dedikacija.

Kėdainių reformatų bažnyčios požemiuose buvo palaidotas svarbiausio XVII a. lietuvių reformatų leidinio *Knygą nobažnystės krikščioniškos sudarytojas* Steponas Jaugelis Telega.

Įrengiant bažnyčioje šildymą, buvo atidaryta kriptą, kurioje rasta daugybė sudūlėjusių karstų. Manoma, kad viename iš jų buvo Stepono Jaugelio Telegos palaikai.

Steponas Jaugelis Telega – pirmasis tikrai žinomas miestiečių luomo atstovas lietuvių literatūroje, rašęs lietuvių kalba. Gimė apie 1600 m. Kėdainiuose, mirė ten pat 1668 m. ir buvo palaidotas kunigaikščių Kristupo ir Jonušo Radvilų pastatytoje Reformatų bažnyčioje. 1628-1642 metais jis buvo LDK Evangelikų reformatų Bažnyčios sinodo išdininkas, 1640 metais išrinktas kuratoriumi. Manoma, kad buvo studijavo teisę Karaliaučiaus universitete.

1631-1666 metais Steponas Jaugelis Telega buvo Kėdainių miesto burmistru, nuo 1648 metų – garsiosios Kėdainių reformatų Šviesiosios gimnazijos (*Gymnasium Illustre*) rektorius.

S. Jaugelis Telega kartu su reformatų kunigais Samueliu Minvydu ir Jonu Božimovskiu vyresn. parengė spaudai *Knygą nobažnystės krikščioniškos* (1653 m., kontrafaktinis leidimas 1684 m., 656 p.). Jis pats iš lenkų kalbos išvertė svarbiausią knygos dalį – *Psalmų Dovidą šventą*, kuri laikoma vienu pirmųjų lietuvių evangelikų reformatų *Giesmynu*.

Jame yra apie 80 psalmių ir 160 giesmių. Stepono Jaugelio suredaguotas ir išverstas *Giesmynas* – didelis lietuvių poezijos pasiekimas. Spėjama, kad jis yra ir kai kurių originalių giesmių (*Giesmė apie pavieta gailingą* ir kt.) autorius. Steponas Jaugelis *Giesmyną* parengė remdamasis lenkiškais reformatų giesmynais, pagal moderniausius to meto panašų leidinių reikalavimus.

Knyga buvo atspausdinta spaustuvė, kurioje dirbo prityręs spaustuvininkas gdanskietis Joachimas Jurgis Rhetas. Spaustuvė buvo įkurta prie Kėdainių mokyklos kunigaikščio Jonušo Radvilos lietuviškos knygos, reformatams reikalingos literatūros spausdinimui. Biržų – Dubingių šakos Radvilos buvo supratę svarbą leisti tikybinę literatūrą lietuvių kalba. Tai vertino S. Jaugelis Telega dedikacijoje *Ant herbo kunigaikščio jo Mylistos* rašęs: *Januše Radivilai, Kunigaikšti, pone Vaivada, dides Lietuvos Etmone. Tau likta žiūrėti saulėn aštriai ir pažinti Dievą duota, ir drąsiai tiesą išpažinti... Bažnyčiai, jos reikmenei esi geradėju, o tėviškės nuspauostos stipriu apgynėju.*

D. Gudliauskienė

Vilnietės vargonininkės Biržų reformatų bažnyčioje

Spalio 4 dieną, sekmadienį, Lietuvos evangelikai tradiciškai minėjo Derliaus padėkos šventę. Tą dieną Biržų reformatų bažnyčioje po pamaldų vilnietės vargonininkės Diana Encienė ir Gražina Petrauskaitė padovanojo biržiečiams vargonų koncertą Instrumentų Karalius kviečia!

Jos savo Koncertą dedikavo šiais metais minimoms vieno žymiausių pasaulio kompozitorių J. S. Bacho 335-osioms gimimo ir 270-osioms mirties metinėms. J. S. Bachas – vienas mėgstamiausių ir labiausiai „grojamų“ visų laikų liuteronų kompozitorių, nuosekliai laikęsis liuteroniškos tradicijos tiek gausioje bažnytinėje kūryboje, tiek plačioje muzikinėje veikloje.

Bachas savo kūrinių pabaigose neretai užrašydavo vieną iš 5 reformatų teologijos tezių: SOLI DEO GLORIA – VIENAM DIEVUI GARBĖ.

Johanas Sebastianas Bachas gimė 1685 m. Eisenache, mirė 1750 m. Leipcege. Yra žinomiausias vokiečių kompozitorius, kantorius, vargonų ir klavesino virtuozas. Kūrybos viršūnę pasiekė dirbdamas Leipcego Tomo bažnyčioje kantoriumi.

Bachas buvo kilęs iš plačios liuteroniškos Bachų giminės, kurios nariai nuo XVI a. žinomi kaip kantoriai, vargonininkai, miesto trimitininkai, dvaro kapelos muzikantai, klavesinų, klavikordų, liutnių gamintojai. Manoma, kad Bacho proprosenelis buvo persekiojamo evangelinio tikėjimo pabėgėlis iš Vengrijos ar Moravijos. Jo pavardė vokiškai Backer reiškia kepėjas (gal ir vertėsi kepėjo amatu), bet žinoma, kad jis mokėjo groti styginiu gnaibomuoju instrumentu. Po jo visi palikuonys buvo muzikantai. Pavardė transformavosi į Bach, išvertus iš vokiečių kalbos, reiškia upelį ir labiau tinka vadintis muzikų dinastijai.

J. S. Bachas buvo jauniausias iš šeimoje augusių 8 vaikų. Bacho tėvas buvo Eisenacho dvaro kapelos trimitininkas.

Manoma, grojimo smuiku pradmenis Bachui perdavė jo tėvas. Aštuonmetis Bachas pradėjo lankyti Eisenacho

Dominikonų vienuolyno lotynų mokyklą, tą pačią, kurią prieš 200 metų lankė Martynas Liuteris. Ši mokykla buvo aukštesnio lygio, negu prieš tai Bacho lankyta pradinė mokykla. Dešimtmetis Bachas neteko abiejų tėvų. Globoti jį ėmėsi 13 metų vyresnis brolis Johannas Christofas, dirbęs Šv. Mikaelio bažnyčios Ohrdrufe vargonininku. Jis toliau auklėjo ir mokė Johanną Sebastianą groti klavišiniais instrumentais. J. S. Bachas ne tik mokėsi groti vargonais, bet ir su broliu remontuodavo vargonus, taip įgijo geresnį supratimą apie jų sandarą ir mechaniką. Pragyvenimui užsidirbdavo giedodamas bažnyčios chore, lankė licėjų, mokėsi labai gerai. Namuose prie menko apšvietimo perrašinėjo natas, dėl to išsivystė trumparegystė.

Koncerte klausytojai išgirdo ne tik Johano Sebastiano Bacho, bet ir kitų vokiečių kompozitorių Johano Pachelbelio (1653-1706), muzikos teoretiko ir kompozitoriaus Johano Filipo Kirnbergerio (1721-1783) bei Johano Sebastiano sūnaus Karlo Filipo Emanuelio Bacho (1714-1788) kūrinius. Įdomu, kad Kirnbergeris 10 metų (1741-1751) kaip muzikas dirbo Lenkijoje, t. y. Abiejų Tautų respublikoje. Todėl galima jo kūrybos įtaka ir Lietuvos bažnyčiose bei dvaruose tarnavusiems muzikams. Kirnbergeris, grįžęs į Vokietiją, muzikavo Prūsijos dvare.

Vargonininkės renginio pradžioje supažindino klausytojus su atliekamų kūrinių kompozitorių gyvenimo faktais, jų sąsajomis su protestantizmu, trumpai papasakojo apie koncerto metu atliktą muziką.

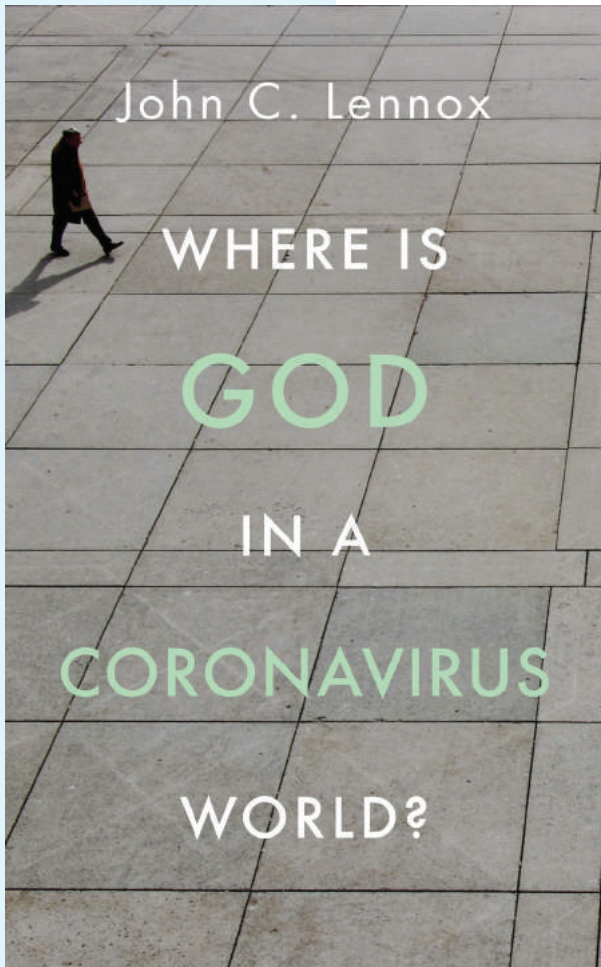
Po koncerto keletas smalsių klausytojų atėjo prie Biržų reformatų bažnyčios vargonų, kur išgirdo įdomių faktų apie juos, pabandė atsisėsti prie vargonų ir pagroti.

Koncertą organizavo Nacionalinė vargonininkų asociacija, rėmė Lietuvos Kultūros taryba.

Biržietė G.D.

NAUJOS KNYGOS

Rasti Dievą koronaviruso amžiuje

Recenziją parašė Steponas Omnes (Étienne Omnès) prancūzakalbiui reformatų teologijos tinklalapiui www.parlafoi.fr. Jam knyga (prancūzų kalba) buvo padovanota mainais už sąžiningą recenziją.

Dar ši pavasarį evangelikų apologetui Jonui Lennox pavyko skubos tvarka išleisti mažą knygėlę pavadinimu *Kur Dievas koronaviruso sujauktame pasaulyje?* (anglų *Where is God in a Coronavirus World?*). Lennox yra matematikos profesorius emeritas Oksfordo universitete ir žymus krikščionybės apologetas anglakalbiame pasaulyje; daug debataavo su šiuolaikiniais ateistais. Jo knyga ir yra skirta visų pirma netikintiesiems; ieškoma atsakymo į natūralaus blogio klausimą (kas atsakingas už skausmą šitoje pandemijoje?). Manau, kad ji sėkmingai pasiekė savo tikslą.

Nedidelės knygos (apie 60 psl.) tekstas skirstomas į šešis skyrius. Štai kaip autorius įvade pateikia savo užsibrėžtą tikslą: *Šia knyga siūlau Jums įsivaizduoti, kad sėdime kartu prie kavos (jei tik tai galėtume daryti šiuo laiku!), o Jūs ką tik uždavėte knygos pavadinimo klausimą. Padėdau savo puodelį ir ruošiuosi Jums kuo nuoširdžiau atsakyti. Surašiau čia tuos paguodos, padrąsinimo ir vilties žodžius, kuriuos būčiau norėjęs išsakyti. Nieko daugiau ar mažiau nereikia: viskas pasakyta glaustai. Toliau turinys išsidėlioja taip:*

1. sk. **Jaustis pažeidžiamam.** Tai trumpas aptariamų temų įvadas. Koronavirusas lyginamas su kitomis per žmonijos

istoriją siautėjusiomis pavojingesnėmis epidemijomis; vis dėlto autorius neneigia dabartinės padėties rimtumo. Svarbiausia dalis atsiskleidžia paskutiniuose klausimuose: *Daugelis save klausia, kur Dievas, t. y. abejoja, ar jis iš viso egzistuoja. Gal ir jis bus užsidaręs kokioje nors nepasiekiamoje izoliacijoje? Kur rasti tikrą paguodą? Kur rasti tikrą viltį?*

2. sk. **Katedros ir pasaulėžiūros.** J. Lennox primena, kad blogio ir skausmo klausimas, net kai jie kyla iš natūralių priežasčių, kaip ligos, visų pirma yra filosofinis klausimas.

3. sk. **Ar ateizmas gali Jums padėti?** Šituo skyriumi siekiama įrodyti, kad ateizmas nepajėgus nei išaiškinti blogio ar skausmo pasaulyje priežasties, nei suteikti paguodos. Krikščionybės atmetimas visiškai nepadeda geriau suvokti blogio problemos.

4. sk. **Kodėl egzistuoja koronavirusas, jei Dievas yra meilė?** Skyrius koncentruojasi ties natūralaus blogio klausimu: kodėl gi Dievas jį toleruotų? Autorius, matyt, pasirinko atsakyti vadinamuoju laisvosios valios argumentu; šį tą dar priduria apie Adomo užtrauktą praeikimą kūrybai. Perskaičius šį skyrių nebelieka prieštaravimo Dievo buvimui dėl blogio egzistavimo.

5. sk. **Meilės įrodymas.** Skyriuje stengiamasi parodyti Dievo gerumą ir buvimą koronaviruso krizės akivaizdoje. Svarbiausia idėja tokia: užuot likęs toli nuo mūsų, Jėzus atėjo įsikūnyti ir nešti skausmo. Dar geriau – amžių pabaigoje Jis vykdys tobulą teisingumą, kurio dėka visos mūsų teisingumo troškulys bus patintas.

6. sk. **Tas, dėl ko viskas yra kitaip: Dievas.** Argumentacija užbaigta ir pereiname prie raginimų. Lennox kviečia mus „turėti omenyje patarimus“, „nenutolti nuo krypties“, „mylėti savo artimą“, „prisiminti amžinybę“ bei „kopti į kalną“. J. Lennox nepuoselėja pretenzijų visiškai išspręsti problemą. Bet atsakęs į argumentus, jis siūlo kelią, kuriuo eidami nebeklajosome skausmuose, o būsimieji paguosti ir pastiprinti. Tai labai geri baigiamieji žodžiai.

Knyga parašyta aiškia ir paprasta kalba, lengvai skaitoma. Argumentai yra rimti, tačiau jie pateikiami be nereikalingų detalių. Jonas Lennox gerai suvokė, kad ne viskas nuo jų priklauso: matyti, kad knyga taip pat parengta su meilės kupina širdimi ir dideliu nuolankumu. Kiek aš galiu įvertinti, ją galės skaityti visai netikintis žmogus, ir svarstau kam nors ją padovanoti.

Knygoje pateiktos mintys yra ortodoksinės, nors laisvosios valios argumentas nėra mano mėgstamiausias. Taip pat atsargiai žiūriu į pasaulėžiūros sąvoką, bet Lennox išdėstyme nematau, ką papriekiaštauti.

Apibendrinant, *Kur Dievas koronaviruso sujauktame pasaulyje?* yra visai pasisekęs leidinys, kuris labai gerai pasitarnaus apologetikos ir evangelizacijos tikslams. Sveikinu autorių ir leidėjus, atlikus aukštos kokybės darbą už visai prieinamą kainą.

Iš prancūzų kalbos išvertė Artūras Laisis. Ši knyga jau spėjo išeiti daugybe kalbų, tikimės, kad atsiras ir lietuviškai.

Knygą pirkti originalo (anglų) kalba galima čia:

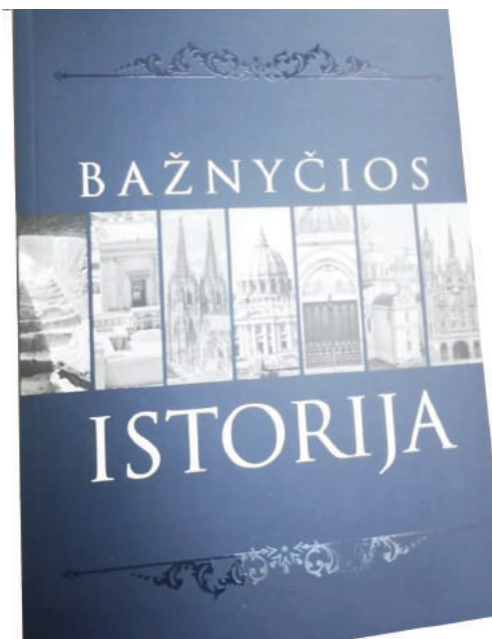
<https://www.thegoodbook.co.uk/where-is-god-in-a-coronavirus-world>;

rusų kalba ją galima skaityti nemokamai šiuo adresu:

<https://equalibra.org/ru/book/gde-bog-v-koronavirusnom-mire>.

Naujas leidinys

Bažnyčios istorija

2020 metais leidykla *Fundatio Pietatis* išleido liuteronų kunigo Mindaugo Dikšaičio išverstą knygą *Bažnyčios istorija*. Jos leidybą finansavo *Liuteronų paveldo fondas* (Lutheran Heritage Foundation). Knygos vyr. redaktorius Edwardas Engelbrechtas, kurį laiką dėstęs Klaipėdos universitete. Tai keleto istorikų kruopštus darbas.

*Knygoje aptariamos temos bei iššūkiai Bažnyčiai vis dar aktualūs ir šiandieninei kartai: misijos, tarnystė, garbini-
mo būdai, parapijų ir bažnyčių politika, jų pastangos skel-
bti Evangeliją suprantamai ir aktualiai, Bažnyčios požiūris į
visuomenę, visuomenės požiūris į Bažnyčią, – pristatydamas
knygą skaitytojams rašo jos vertėjas kun. M. Dikšaitis.*

Reformatų žinia inf.

Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras

Nuo 2020 m. kovo 1 d. prie Biržų Jurgio Bielino viešosios bibliotekos veikia Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras. Centro misija yra puoselėti biržiečių

Jono ir Adolfo Mekų atminimą bei įvairiomis raiškos formomis skleisti informaciją apie jų palikimą, kūrybą ir gyvenimą.

Centro vizija – reprezentuoti Biržus moksliniame ir kultūriniame bare, aktyviai veikti atviroje laisvalaikio erdvėje, orientuojantis į įvairias meno sritis, jungti Lietuvos ir užsienio menininkus.

Centras veikia Bibliotekos patalpose, J. Radvilos g. 3, Biržai, III aukšte. Centre dirba du darbuotojai: vyr. bibliotekininkė Indra Drevinskaitė ir vyr. bibliotekininkas Evaldas Timukas, telefonas pasiteirauti 8-450 38012.

Reformatų žinia informacija

Dailininkas, menotyrininkas

JONAS TATORIS

(1925-06-17-2004-03-06)

Šio *Reformatų žinia* numerio viršelį puošia dailininko, akvarelininko, mokslininko Jono Tatorio 1958 m. lieta akvarelė. Didžiąją gyvenimo dalį po tremties Jonas pragyveno Klaipėdoje, tad mums reformatams – biržiečiams mažai žinomas, nors kilęs yra iš Biržų krašto.

Jonas Tatoris gimė Biržų valsčiaus Medeikių kaime, 1943 metais baigė Biržų gimnaziją, 1945 metais įstojo į Vilniaus dailės instituto Architektūros fakultetą. Bet už dalyvavimą antisovietinio pogrindžio veikloje 1946 m. Jonas Tatoris buvo nuteistas ilgiems lagerio bei tremties metams. Grįžęs 1956 m. į Lietuvą iš pradžių apsigyveno Druskininkuose, 1958 m. – įsikūrė Klaipėdoje ir gyveno ten iki mirties.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Jonas Tatoris buvo vienas iš iniciatyvinės grupės narių, atkūrusių Klaipėdos ev. reformatų parapiją. Klaipėdoje įkūrė Paveikslų galeriją, vėliau pavadintą Pr. Domšaičio vardu. Parašė unikalią monografiją *Senoji Klaipėda*, buvo Mažosios Lietuvos enciklopedijos vienas iš bendradarbių. Laisvalaikio liejo akvarele, tapė. Savo sukaupą mokslinį archyvą, biblioteką, 50 tapybos darbų 2003 metais J. Tatoris perdavė Mažosios Lietuvos istorijos muziejui.

Prisimindami mums brangius tikėjimo brolius ir seseris mes patvirtiname žinomą tiesą: jog, jei neišbarstysime praeities – turtingesni būsim.

*Vilnietė, buvusi Klaipėdos parapijos narė
Olga Viederienė*

SIELOS 2020 - šiuolaikinės krikščioniškos muzikos festivalis

Šiuolaikinės krikščioniškos muzikos festivalis SIELOS šiais metais turėjo įvykti Rokiškyje. Pirmasis įvyko 2002 metais Plungėje. Kiekvienais sekančiais metais jį organizavo vis kita vietovė. Taip festivalis apkeliavo didžiąją dalį Lietuvos miestų: Šiaulius, Vilnių, Klaipėdą, Marijampolę, Kauną, Panevėžį, Mažeikius, Uteną, Kėdainius, Biržus, Tauragę, Druskininkus, Telšius, Alytų, N. Akmenę, Jonavą, Šakius. Tad šiais metais lapkričio 7 d. planuotas surengti Rokiškyje jau buvo devynioliktas. Bet festivalis dėl suprantamų priežasčių vyko neįprastu formatu – virtualiai. Grožėtis ir klausytis buvo galima tiesiogiai per festivalio Facebook'o puslapį ir Youtube kanale, Katalikų medijų centro Youtube kanale arba klausytis, įsijungus XFM radijo stotį savo imtuvuose ar internete.

SIELOS – festivalis, kurio tikslas yra padrašinti jaunos krikščionis nešti bendraamžiams amžinąsias vertybes ir uždegti Lietuvos jaunimą kasdien gyventi dorą, pilną meilės Dievui, artimui ir Tėvynei gyvenimą. Renginy, sutraukiantis daug klausytojų, žiūrovų, stiprina ekumeninį katalikų, protestantų ir kitų krikščioniškų konfesijų bei denominacijų jaunimo bendravimą. Iš atsiliepimų apie ankstesnius renginius matosi, kad šis festivalis gyvybiškai svarbus kiekvienam ieškančiam tiesos ir norinčiam kurti aplink save gražią, šviesią, pilną tiesos ir gerumo Lietuvos ateitį.

Šių metų virtualiai vykusio Festivalio programą pradėjo iš Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios rokiškietė dainininkė ir giesmių kūrėja Vilija Radvilė (Urbonienė), greta kitų savo kūrybos giesmių pagiedojusi įsimintiną poetės Lakrimos žodžiais sukurta giesmę *Leisk man...*, pritariant gitara (autorė) ir violončele (Kornelija).

Krikščioniškų giesmių bardas žemaitis iš Mažeikių Arūnas Raudonis su žmona Lina giedojo iš namų savo kūrybos giesmes, šlovinančias Viešpatį Jėzų Kristų.

Jaunosios kartos talentinga atlikėja Karolina Mint su draugais Dariumi (gitara) ir Vakare (smuikas) jautriai, nuoširdžiai giedojo

apie savo jausmus, tikėjimą, Dievo karalystę angliškai, lietuviškai. Karolina šiais metais išleido savo debiutinį singlą *Sklidina mane*.

Šeimyninė muzikos grupė (violončelė, pianinas, gitara, mušamieji ir vokalas) ARTI šlovino Viešpatį jautriai, įtaigiai su tikėjimu ir viltimi. Ansamblį ARTI įkūrė kėdainietis evangelinio tikėjimo krikščionių bendruomenės *Viltis* narys Marius Masandavičius, subūręs į grupę savo ir brolio Rolando vaikus. Grupės atliktos giesmės – jautrios ir prasmingos, gilios bei nuoširdžios, taip jie išreiškia padėką Dievui už visą gerį ir palaikymą, kurį gauname iš Aukščiausiojo.

Krikščioniškos muzikos atlikėja Ingrida Ručinskienė yra išleidusi net 4-is autorinius savo kūrybos krikščioniškų dainų albumus. Kai kurių dainų ne tik melodijų, bet ir žodžių autorė ji pati. Ji net 12-ą kartą dalyvavo SIELŲ festivalyje. Ingrida dainavo apie kitokį, nei mus supantis gyvenimas, apie savo vidinius apmąstymus, susižavėjimą Dievu ir Jo gerį atspindinčias giesmes.

Pasirodė bei savo naujausia kūryba festivalio klausytojus pradžiugino plačiai žinomas gitaristas, aranžuotojas, kompozitorius, mokytojas, gitaros mokyklos *Glorija* įkūrėjas, Vilniaus bernardinų bažnyčios šlovinimo grupės vadovas, 10 krikščioniškos muzikos albumų autorius Artūras Chalikovas su grupe *Totorą*. Jie savo pasirodymą pradėjo giesme 66-os psalmės žodžiais. Visos Artūro ir jo suburtos grupės *Totorą* giesmės, sukurtos bliuzo stiliumi, šlovino Viešpatį, giedojo Jam liaupsės žodžius, dėkojo Jam, nes *Jis yra geras, geras yra Viešpats, Jo gailestingumas amžinas, ir Jo tiesa pasilieka kartu*

kartom. Tikintis žmonės turi būti triukšmadariai! Giedokite Viešpačiui su džiaugsmu!

XFM radijo šlovintoja kaunietė Gabrielė Gvazdikaitė, išleidusi net keletą savo kūrybos albumų, įkvėpimo semiasi skaitydama Bibliją – Dievo Žodį ir už visą savo kūrybą yra dėkinga Viešpačiui. Jos visos giesmės – padėka Dievui: Tėvui, Jėzui Kristui, Šventajai Dvasiai, *viskas išeina į gera tiems, kurie Jį myli, Jo tikslu pašauktiems.*

Vienas aktyviausių festivalio Sielos dalyvių, aktorius, režisierius Arnoldas Jalianauskas neseniai pagal Klaipėdos evangelikų baptistų bažnyčios giesmyną *Giesmių vainikas* sukūrė savo giesmių albumą tokiu pat pavadinimu *Giesmių vainikas*. Jo dėka seni himnai atgimė kitaip, labiau jaunatviškoje formoje, skambant būgnams, gitaroms, vargonams, pianinui, saksofonui. Arnoldas yra išleidęs net 8 albumus, o festivalyje dalyvauja jau nebesuskaičiuosi kiek kartų, bet vis dar laukia ir džiaugiasi kiekviena galimybe pasidalinti savo muzika su klausytojais.

Dainininkas A. Jalianauskas festivalio klausytojams pirmiausia perdavė sveikinimus iš Kuršėnų, o savo pasirodymą pradėjo giesme Brazdžionio žodžiais. Jo atliktoje giesmėje *Dievo meilė išliks* sakoma, kad niekas negali mūsų atskirti nuo Dievo meilės, *nes Jis ištikimas, Jis yra šventas, Dievas laukia žmogaus, Dievo meilėj gyvensim amžinai...* Jis yra parašęs kūrinių ir rusų kalba: kai prasidėjo karas Ukrainoje, parašė giesmę *Tu esi Dievas*. Joje bardas dainuoja: *Jėzau – Tu mano Viešpats esi, Jis sako: Tu nebijok, viskas pasikeis, tik atiduok širdį Dievui pakeisti.*

Šis Festivalis neįprastomis sąlygomis – virtualiai – įvyko Katalikų medijų centro dėka.

Pagrindinis organizatorius SIELŲ siela *Gerosios naujienos centro* direktorius Remigijus Jucevičius užbaigė Festivalį dėkodamas atlikėjams, rėmėjams ir klausytojams bei šauniems renginio vedėjams Džiugui ir Jonei. Kitas – jubiliejinis – 20-asis festivalis SIELOS vyks Palangoje. Festivalį klausė, stebėjo apie 50 tūkst. žmonių.

Festivalis buvo užbaigtas giesme – malda Tėve mūsų, pagal Eugenijaus Čiplio muziką.

D. Gudliauskienė

Pagal www.facebook.com/Sielos/videos/

Paminklui montuojamos laiptų pakopos

Lapkričio 26 d. rekonstruojamame Reformatų skvere pradėti montuoti paminklo *Reformacijai ir lietuviškosios raštijos pradininkams* laiptai. Atgabentos 9 laiptų pakopos. Granitinės pakopos – vienos svoris 600 kg – atkeliavo iš Suomijos per Klaipėdos uostą. Tobulą projektinę formą jos įgavo UAB ŽYBARTUVA gamybinės dirbtuvės, kurių meistrai ir sumontavo jas ant UAB EIKA statybos specialistų paruošto betono pamato. Paminklas statomos rėmėjų lėšomis, dalinai remiant LR Vyriausybei ir Vilniaus miesto savivaldybei.

www.reformacija.lt/informacija

Nuotrauka V. Gocento

ISSN 2669-1841

VYR. REDAKTORIUS

gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius

Redaktorė:

Dalija Gudliauskienė

Leidiniui talkino:

Kęstutis Pulokas

Dizainas ir maketas

Aušrinės Bareikytės Čižikienės

Tiražas 100 egz.

Redakcija:

Pylimo 20-13, Vilnius,

Konsistorijos raštinė Vilniuje

Tel. +370 69904137, +370 655 43678

Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina savo nuožiūra

Mūsų leidinyje pateiktus kai kuriuos straipsnius galite skaityti

www.ref.lt

